

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SINIFINDA ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUK BULUNAN
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN UYARLAMALAR İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VAHİDE DİLŞAD KORKMAZ ERSAN

**ÇANAKKALE
AĞUSTOS, 2019**

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Sınıfta Özel Gereksinimli Çocuk Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin
Uyarlamalar ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi

Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sınıfında Özel Gereksinimli Çocuk Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uyarlamalar ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/08/2019

Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN tarafından hazırlanan çalışma, 19/ 08/ 2019 tarihinde yapılan tez savunma sonucunda başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10283223

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Mine SÖNMEZ KARTAL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Şefika Melike ÇAĞATAY	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Aslı YILDIRIM POLAT	

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Hayalimi gerçekleştirmek üzere büyük bir heyecanla tamamladığım yüksek lisans tezimin, çocuklara ve çocuklara dokunan insanlara küçük de olsa ışık tutmasını diliyorum.

Öncelikle tez dönemimi yıllarca uzatmama rağmen beni hep destekleyen, güler yüzüyle hep yanımda olan, paylaştığı bilgilerle beni geliştiren, çalışmaya her karar verişimde bana evini ve ofisini açan, kendimi hep şanslı hissetmemi sağlayan çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez Kartal'a çok teşekkür ediyorum. Üniversiteye başladığım günden beri her anımda yanımda olan, ailemin yokluğunu hissettirmeyen, daha lisans yıllarındayken bana öğretmenliği tattıran ve beni her konuda cesaretlendiren çok değerli Prof. Dr. Ebru Aktan Acar Hocam'a; üniversite hayatım boyunca kendimi geliştirmem için bana yol gösteren, olmayan ablamın yerine geçen sevgili hocam Arş. Gör. Özlem Çelebioğlu'na çok teşekkür ediyorum. Öğrenciniz olmanın benim için hep büyük bir gurur olacağını bilmenizi istiyorum. Tez savunmamda jüri üyeleri olarak bulunan ve çalışmamız konusunda katkılarını esirgemeyip bize vakit ayıran, başarılı bir sunum yapabilmem için beni içtenlikle destekleyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Aslı Yıldırım Polat ve Dr. Öğr. Üyesi Şefika Melike Çağatay'a da sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Aileme gelince, onlar için ne söylesem ne yazsam az kalır. Dünyaya geldiğim ilk andan itibaren hep yanımdaydılar. KIZINIZ, kardeşiniz olduğum için her anımda İYİ Kİ diyorum. Ayrıca sevgili eşim Bartuğ Ersan'a da tüm süreç boyunca beni desteklediği, sonsuz sabır gösterdiği için teşekkür ediyorum. Son olarak tatlı hareketleriyle çalışmalarına eşlik eden, yüzümü güldüren canım kızım REÇEL'e de teşekkürü borç bilir, patilerinden sevgiyle öperim.

Çanakkale, 2019

Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN

Özet

Sınıfta Özel Gereksinimli Çocuk Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uyarlamalar ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi

Bu araştırmanın amacı, sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin, etkinlikler sırasında gerçekleştirilebilecek uyarlamalar ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen sorulara yanıt alabilmek için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Katılımcılar, Çanakkale il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ve sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan sekiz öğretmenden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan özel gereksinimli çocuklara yönelik çeşitli çalışmalar yaptıklarını dile getirdikleri; ancak uyarlamalar konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazında ulaşılan bulgularla ilişkilendirilmiştir. Uygulamaya yönelik olarak lisans programlarındaki özel eğitim ve kaynaştırma derslerinin içeriğinin geliştirilmesi, öğretmenlerin hizmetiçi eğitim ve seminerler aracılığıyla uyarlamalar konusunda bilgilendirilmesi, rehber/uzman öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmalar yapılması, destek/özel eğitim sınıflarının açılması; ileride yapılacak araştırmalara yönelik olarak ise uyarlamalar konusunda araştırmaların artırılması, farklı veri toplama araçları kullanılarak araştırmanın tekrarlanması, çalışmanın farklı illerde yürütülmesi, nicel çalışmalar tasarlanması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, özel gereksinimli çocuklar, uyarlamalar

Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN

Abstract

The Opinions of Preschool Teachers of Children with Special Needs about Adaptations

The aim of this study is to determine the opinions of preschool teachers of children with special needs about adaptations that can be performed during the activities. In order to get answers to the questions determined for this purpose, a case study was used in qualitative research designs. The participants were eight teachers working in preschool education centers in Çanakkale city center. Teachers have at least one child with special needs in their classrooms. Semi-structured interview technique was used to collect data and the obtained data were analyzed descriptively. As a result of the research, it was stated that preschool teachers carried out various studies for children with special needs in their classes; however, they did not have sufficient information about adaptations. The findings of the research were correlated with the findings of the literature. It may be suggested to improve the content of special education and mainstreaming courses in undergraduate programs, to inform teachers about adaptations through in-service trainings and seminars, to work in collaboration with guidance/expert teachers, and to provide support/special education classes. For future researches, it was proposed to increase the researches on adaptations, to repeat the research using different data collection tools, to conduct the study in different provinces, and to design quantitative studies on adaptations.

Key Words: Preschool education, children with special needs, adaptations

İçindekiler

Onay Sayfası.....	i
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract	iv
Tablolar ve Şekiller Listesi.....	viii
Kısaltmalar Listesi	ix
Bölüm I: Giriş	1
Problem Durum	2
Amaç ve Önem	3
Varsayımlar	4
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar	5
Alanyazın.....	7
Okul öncesi eğitim ve kaynaştırma.	7
Temel yapı taşları sistemi.	10
Uyarlamalar.	12
Çevresel destek sağlama.	14
Materyalleri uyarlama.	15
Etkinlikleri basitleştirme.	15
Çocuğun tercihlerini dikkate alma.	16
Özel araç gereç kullanma.	16
Yetişkin desteği sağlama.	16
Akran desteği sağlama.	17
Gizli destek sağlama.	17

İlgili Araştırmalar	18
Bölüm II: Yöntem	24
Araştırma Modeli	24
Çalışma Grubu	24
Araştırmacı Rolü	26
Verilerin Toplanması	27
Verilerin Analizi	29
Bölüm III: Bulgular	31
Etkinliğe Katılmama Durumuyla Baş Etme Yolları	33
Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanabilmeleri için Yapılması Gerekenler	34
Uyarlamalar Hakkında Bilinenler	35
Öğretmenlerin Yaptığı Uyarlamalar	36
Materyal Uyarlama	36
Çevresel Destek Sağlama	37
Etkinliği Basitleştirme	38
Çocuğun Tercihleri	39
Özel Araç Gereç Kullanımı	40
Yetişkin Desteği Sağlama	41
Akran Desteği Sağlama	42
Gizli Destek Sağlama	43
Uyarlama Yapmak için Gereksinimler	44
Okul Öncesi Eğitim Programı Uyarlamalar Bölümü ve BEP Hazırlama	46
Uyarlamaların Etkileri	47
Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler	48
Tartışma	48
Sonuç	56

Öneriler	57
Uygulamaya yönelik öneriler.	57
İleride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler.....	58
Kaynakça	59
Ekler.....	66
Ek A: İzin Onayı	66
EK B: Görüşme Formu.....	67
EK C: Araştırma Sözleşmesi	70

Tablolar ve Şekiller Listesi

Tablo / Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
Şekil 1	Temel Yapı Taşları Sistemi.....	12
Tablo 1	Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.....	26
Tablo 2	Görüşme Bilgileri.....	29
Tablo 3	Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Temalar ve Alt Temalar.....	31
Tablo 4	Etkinliğe Katılmama Durumuyla Baş Etme Yolları.....	33
Tablo 5	Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanabilmeleri için Yapılması Gerekenler.....	34
Tablo 6	Uyarlamalar Hakkında Bilinenler.....	35
Tablo 7	Öğretmenlerin Yaptığı Uyarlamalar.....	36
Tablo 8	Materyal Uyarlama.....	37
Tablo 9	Çevresel Destek Sağlama.....	38
Tablo 10	Etkinliği Basitleştirme.....	39
Tablo 11	Çocuğun Tercihleri.....	40
Tablo 12	Özel Araç Gereç Kullanımı.....	41
Tablo 13	Yetişkin Desteği Sağlama.....	42
Tablo 14	Akran Desteği Sağlama.....	43
Tablo 15	Gizli Destek Sağlama.....	44
Tablo 16	Uyarlama Yapmak için Gereksinimler.....	45
Tablo 17	Okul Öncesi Eğitim Programı Uyarlamalar Bölümü ve BEP Hazırlama.....	46
Tablo 18	Uyarlamaların Etkileri.....	47

Kısaltmalar Listesi

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
RAM : Rehberlik ve Araştırma Merkezi
BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
f : Frekans

Bölüm I: Giriş

Erken çocukluk dönemi, gelişimin her alanında çocukların temel beceriler kazandığı bir dönemdir ve yaşam boyu öğrenmenin temelinde yer alması sebebiyle çok önemlidir. Okul öncesi eğitim, çocukların gelişim ve öğrenmelerini desteklemekle birlikte uygun davranışlar kazanmalarını sağlamaya da yardımcı olur (Acarlar, 2013; Yücesoy Özkan, 2013). Kaynaştırma, özel gereksinimli çocukların gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarı zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamına, genel eğitim sürecine dahil edilmesini ifade etmektedir ve özel gereksinimli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları ülkemizde son yıllarda giderek fazla kabul görmektedir (Akçamete, Kargın, Batu ve Uysal, 2009; Batu ve Kırcaali-İftar, 2006; Kargın, 2013; Lewis ve Doorlag, 2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, 36 ayını tamamlayan özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için okul öncesi eğitimin zorunlu olduğu, çocukların gelişimi ve özellikleri dikkate alınarak okul öncesi dönemdeki eğitim süresi uzatılabileceği belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Öğretmenlerin sınıflarında bulunan özel gereksinimli çocukların fiziksel özelliklerine, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak ortam, amaçlar, öğretim yöntemleri, kullanılan materyalleri ve ölçme değerlendirme yöntemleri konusunda yapacağı uyarlamaların başarılı bir kaynaştırma eğitimi için oldukça etkili olduğu söylenebilir (Vural ve Yıkılmış, 2008). Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının amacına ulaşabilmesi için eğitim ortamlarının hazırlanması aşamasında özel gereksinimli çocukların dikkate alınması ve öğrenmelerini kolaylaştıracak, etkinliklere katılımlarını artıracak uyarlamalar gerçekleştirilmesi de çok önemlidir. Çünkü iyi düzenlenmiş ortamlar, özel gereksinimli çocuklara aktif katılım sağlama ve kendilerini daha rahat hissetme olanağı vereceğinden becerileri daha rahat kazanmalarına ve deneyimler aracılığıyla yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu nedenle okul öncesi eğitim ortamlarının, çocukların yaratıcılıklarını

ortaya çıkarmaya ve kişilik gelişimlerini desteklemeye yönelik olması son derece önemlidir (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003; Önder, 2007).

Problem Durum

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma, özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını ifade etmek olarak tanımlanmıştır (MEB, 2018). Özel gereksinimli çocukların kaynaştırma ortamlarında eğitim alabilmesi için başta okulların ve sınıfların farklı gereksinimlere cevap verecek nitelikte olması ve öğretmenlerin, çocukların gereksinimlerini tanımlayarak programlama yapması gerekmektedir (Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010). Ancak okul öncesi öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi düzeyleri yeterli olmadığı için özel gereksinimli çocuklara özgü olarak öğretimi bireyselleştiremedikleri, program uyarlamaları yapamadıkları, özel gereksinimli çocuklara da diğer çocuklara uyguladıkları yöntemlerin aynısını uyguladıkları, kaynaştırma konusunda gereksinimleri olduğu ve kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü sınıflarda görev yapabilmek için etkili stratejiler öğrenmeleri gerektiği belirlenmiştir (Ergin, 2016). Öğretmenlerin uyarlamalar konusunda bilgi düzeylerini artırmaya yönelik programların geliştirilebilmesi için öncelikle bu konuda görüşlerinin incelendiği araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

Türkiye'de okul öncesinde kaynaştırma eğitimi konusunda birçok araştırma bulunmasına rağmen okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocuklara yönelik yapılabilecek uyarlamalarla ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak ilkökul düzeyinde görülmektedir (Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010; Olçay Gül ve Vuran, 2015; Önder, 2007; Vural ve Yıkılmış, 2008). Okul öncesinde yer verilen uyarlamalarla ilgili ise sınırlı sayıda araştırmaya (Temiz ve Parlak-Rakap, 2018; Tufan ve Yıldırım, 2013; Yılmaz ve Karasu, 2014) rastlanmıştır.

Yenilenen okul öncesi eğitim programında özel gereksinimli çocuklar için gerçekleştirilebilecek uyarlamalarla ilgili bir bölüme yer verilmiş ve okul öncesi eğitimin özel gereksinimli çocukların gereksinimlerini dikkate alarak, bütün çocuklara öğrenme konusunda eşit fırsatlar sunmayı hedeflediği belirtilmiştir. Program kapsamında öğretmenlerin sınıfta raporu bulunan özel gereksinimli çocuğa yönelik uyarlama yapmaları ve uyarlamalar yoluyla özel gereksinimli çocukların tüm eğitim sürecine kaynaştırılması beklenmekte ve öğretmenlerin etkinliğin yönteminde, materyallerde ve öğrenme sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalar konusunda açıklamalar yapması istenmektedir. Ayrıca programda yer verilen EK 11’de, öğretmenlerin yararlanabilmeleri adına özel gereksinimli çocukları desteklemede dikkat edilmesi gereken noktalar başlığı altında uyarlamalarla ilgili örneklerle de yer verilmiştir (MEB, 2013).

Okul öncesinde yer verilen uyarlamalarla ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunması ve yenilenen okul öncesi eğitim programında uyarlamalara yer verilmesi bu konuda ihtiyaç açığa çıkarmıştır.

Amaç ve Önem

Bu araştırmanın genel amacı sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin etkinlikler sırasında gerçekleştirilebilecek uyarlamalar ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1) Sınıfta özel gereksinimli olan ya da olmayan çocuklar etkinliklere katılım göstermediğinde yapılabileceklerle ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- 2) Öğretmenler özel gereksinimli çocuk/çocukların okul öncesi eğitimden yeteri kadar yararlanabilmeleri için yapılması gerekenler konusunda ne gibi düşüncelere sahiptir?
- 3) Etkinliklerini planlarken öğretmenler Okul Öncesi Eğitim Programı’nda yer alan “Uyarlamalar” bölümünden nasıl yararlanmaktadır?

- 4) Öğretmenler uyarlamalar ile ilgili neler bilmektedir ve uyarlamaları sınıflarında nasıl gerçekleştirmektedir?
- 5) Uyarlama yapmak için öğretmenler nelere gereksinim duymaktadır?
- 6) Özel gereksinimli çocuk/çocuklara yönelik yapılan uyarlamaların çocuklar üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri konusundaki öğretmen düşünceleri nelerdir?
- 7) Öğretmenler uyarlamalar konusunda kendi bilgi ve beceri düzeylerini nasıl yorumlamaktadır?

Okul öncesi öğretmenlerinin etkinlikler sırasında gerçekleştirilebilecek uyarlamalar hakkındaki görüşlerini incelemek üzere yapılan bu araştırma eğitimcilerin bu konudaki durumlarını, eksiklerini ortaya çıkararak bu konuda onlara destek sağlayacaktır. Ayrıca öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi, onlar için düzenlenecek hizmet içi eğitim ve seminerlerin planlanması adına da büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin hem uyarlamalar hakkındaki mevcut durumlarını hem de gereksinimlerine ilişkin görüşlerini ortaya koyan bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Daha önce de söz edildiği gibi özel gereksinimli çocukların devam ettikleri sınıflarda gerçekleştirilen uyarlamalarla ilgili çalışmaların yoğun olarak ilköğretim düzeyinde olduğu dikkati çekmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar hakkında görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın, okul öncesi eğitim ve erken çocuklukta özel eğitim konusunda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırma kapsamında katılımcı olarak yer alan öğretmenlerin görüşlerini içtenlikle dile getirdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma kapsamında 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çanakkale il merkezinde görev yapan ve sınıflarında özel gereksinimli çocuk bulunan on okul öncesi öğretmenine ulaşılmış, iki öğretmenin araştırmaya katılmayı kabul etmemesi sebebiyle sekiz öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Tanımlar

Okul öncesi eğitim. Çocuğun doğumundan temel eğitime başladığı güne kadar olan zamanı içine alan ve daha sonraki yıllarında önemli rol oynayan, bedensel, motor, sosyal-duygusal, bilişsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, verilen eğitimle kişiliğin şekillendiği süreçtir (Akduman, 2010).

Kaynaştırma. Özel gereksinimli çocukların normal gelişen akranlarıyla aynı ortamda, birlikte eğitim almalarıdır (Acarlar, 2013). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise kaynaştırma, "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedede diğer bireylerle karşılıklı etkileşimde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2018).

Özel gereksinimli çocuk. Bedensel özellik ve öğrenme yeteneği açısından çocuklar birbirlerinden farklılık göstermektedir. Ancak genelde bu farklılıklar normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanma konusunda ciddi problemlere sebep olacak kadar büyük değildir. Özel gereksinimi olan çocukların ise bedensel özellikleri ya da öğrenme yetenekleri, bireyselleştirilmiş eğitim programları, yani özel bir eğitim gerektirecek ölçüde farklıdır. Bu yönüyle özel gereksinimli çocuklar terimi, öğrenme ve davranış problemleri gösteren, bedensel

ya da duyuşsal yetersizliği olan çocukları olduğu gibi zihinsel olarak üstün ya özel yetenekli olan çocukları da içerisine almaktadır (Eripek, 2005).

Uyarlama. Sınıfın mevcut düzeninde öğretmenin tecrübesi ve uyguladığı yöntemler doğrultusunda farklı düzenlemelerle, özel gereksinimli çocukların akranlarıyla birlikte dengeli olarak sürece dahil olmasını sağlamak için yapılabilecek değişiklikler olarak değerlendirilmektedir (Tufan ve Yıldırım, 2013).

Alanyazın

Okul öncesi eğitim ve kaynaştırma. Okul öncesi eğitim çocuğun doğumuyla başlayıp ilkokula kadar uzanan zamanı içine almakta ve gelişiminde büyük rol oynamaktadır. Kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi ve becerilerin kazanılması ve geliştirilmesinde çocuğun geleceğine olan etkisi nedeniyle bu dönem yaşamın en kritik dönemleri arasında yer almaktadır. Bu dönemde fırsatlar değerlendirilmeli ve çocukların gelişimi desteklenmelidir. Araştırmalar, küçük yaşta eğitime başlamanın nitelikli, sağlıklı bireyler yetiştirmek açısından önemini vurgulamaktadır (Kandır ve Orçan, 2009). Çocuğun çevresini tanıyarak iletişim kurmaya istekli olduğu okul öncesi dönem, yaşadığı toplumun değerlerine uygun davranış ve alışkanlıklar kazanmasında da etkilidir. Bilinçli bir rehberlik ve uygun eğitim fırsatları ile çocuğun kişiliğinin temelleri bu dönemde atılmaktadır (Demiriz vd., 2003).

Okul öncesi dönemdeki çocukların eğitimi, gelişimleri açısından çok önemli olmakla birlikte temel insan haklarından biridir. Fakat tüm çocuklar aynı şartlar altında dünyaya gelmemektedir. Bu dönemdeki bazı çocuklar çeşitli yetersizlikler/engellerle dünyaya geldiklerinden özel eğitime gereksinim duymaktadırlar (Çelebioğlu-Morkoç, 2011). Bireyin ilgi ve yeteneklerini keşfedebildiği ve geliştirmesine katkı sağladığı ölçüde eğitiminde fırsat eşitliği sağlanmış olacaktır (Özden, 1997'den akt. Hotaman, 2010). Bireyin yaşadığı çevreye uyum sağlamasına ve yeteneklerini geliştirmesine fırsat sağlayan eğitimin, mümkün olduğu kadar sistemli olması ve erken yaşlarda başlaması çok önemlidir (Gök ve Erbaş, 2011).

Eşitlik, özgürlük ve adalet kavramlarının toplumda yaygınlaşmasıyla, özel gereksinimli çocukların ayrı okullarda eğitim görmesinin yerine, bütünleştirici ortamlara yerleştirilmeleri tercih edilmektedir (Akçamete vd., 2009). Özel gereksinimli çocukların da eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmaya hakkı vardır ve toplumun bir parçası olarak yaşamaları ancak bu şekilde mümkün olabilecektir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Özel eğitim okulları ve özel eğitim

sınıflarının özel gereksinimli çocukların akranları ile birlikte olmalarını, sosyal etkileşimlerini engellemesi ve özel eğitim ve genel eğitim sınıflarına giden çocukların gelişimleri arasında anlamlı fark olmadığının belirlenmesi gibi sebeplerle birçok ülkede kaynaştırma uygulamaları başlatılmıştır. Son yıllarda okul öncesi dönemdeki kaynaştırma eğitimi uygulamaları artmış, okul öncesi eğitim kurumlarına daha fazla sayıda özel gereksinimli çocuk yönlendirilmeye başlanmıştır (Acarlar, 2013). Gelişim alanlarında farklılıkları/yetersizlikleri olan bu çocuklara eşit eğitim imkânı verildiğinde, potansiyelleri doğrultusunda gelişim gösterebilmektedirler (Çuhadar, 2006). Bu da başarılı bir kaynaştırma eğitimi ile sağlanabilir. Kaynaştırmanın başarısı ise özel gereksinimli çocukların özel eğitim ve normal eğitim hizmetlerini uygun biçimde alabilmelerine bağlıdır. Günümüzde kaynaştırma eğitimi, özel eğitim okulları ve özel eğitim sınıflarıyla kıyaslandığında daha fazla tercih edilen bir eğitim düzenlemesidir. Genel olarak kaynaştırma, engelli ve normal gelişim gösteren çocukların aynı ortamda eğitim – öğretim almaları şeklinde tanımlanırken; engelli ve normal gelişim gösteren çocukların gelişimlerine ve sosyal etkileşimlerine olumlu katkılar sağladığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte kaynaştırma eğitiminin çocukların dışında anne, babalar ve öğretmenler üzerinde de farklı etkileri olduğu belirtilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2009). Akranlarıyla birlikte eğitim gören özel gereksinimli çocukların sosyal ve akademik yönden daha fazla yarar sağlayacakları düşünülmektedir. Ayrıca, normal gelişim gösteren çocuklara farklılıkları anlama, farklılıklara saygı duyma ve farklı özellikteki bireylerle arkadaşlık etme gibi davranışları kazandırması nedeniyle kaynaştırma daha fazla tercih edilen bir eğitim düzenlemesi haline gelmiştir (Akçamete vd., 2009, Batu ve Kırcaali-İftar, 2006).

Kaynaştırma eğitiminin başarılı olması için gereken en önemli etmen etkili öğretimdir. Sınıfındaki normal gelişim gösteren çocuklara etkili öğretim sağlayabilen bir öğretmen, özel gereksinimli çocuğa da etkili öğretim sağlamış olacaktır. Bunun yanında, özel gereksinimli

çocuklara yönelik yürütülen etkili öğretim çalışmaları, normal gelişim gösteren çocukların okul başarılarının artmasında da rol oynayacaktır. Bu nedenle, öğretmenlerin tüm çocuklara yönelik uyarlamalar yapması ve onların öğretimden üst düzeyde yararlanmasını sağlayacak önlemler olarak düzenlemeler yapması oldukça önemlidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Önemli temellerin atıldığı okul öncesi dönemde, çocukların yaşantılarının gerçekleştiği ortamların önemi bilinmektedir ve bu nedenle başarılı bir kaynaştırma eğitimi için sınıfların, tüm çocukların gereksinimlerini karşılayacak ve öğrenmelerine destek olacak şekilde düzenlenmesi önemlidir (Demiriz vd., 2003; Önder, 2007).

Kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesinde öğretmenin önemi büyüktür. Öğretmenler, başarılı bir kaynaştırma eğitimi için değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarına katılmalı, özel gereksinimli çocuğun yararlanabileceği öneriler geliştirmeli ve uygulamalı, özel gereksinimli çocuklar için öğretimi bireyselleştirmeli ve sınıfındaki tüm çocuklara yönelik eşit eğitsel fırsatlar yaratmalıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Westwood (1995), etkili öğretmen hakkında alanyazını incelerken, etkili öğretmenin iyi bir sınıf yöneticisi olması, akademik becerilere odaklanması, iyi beklentilere sahip olması, çocukların dikkatini çekmek için coşkulu olması ve çeşitli stratejiler kullanması, çeşitli öğretim yöntemlerini ve kaynaklarını kullanması gerektiğini tespit etmiş; çocuklar arasındaki farkların dikkate alınması ve gerektiğinde öğretimin tekrarlanması gerektiğini belirtmiştir (Sakarneh ve Abu Nair, 2014).

Öğretmen sadece olumlu tutumlara sahip olma açısından değil, beraberinde eğitim ortamını, program ve öğretim yöntemlerini farklı gereksinimi olan çocuklara göre uyarlama açısından da gerekli donanım ve becerilere sahip olmalıdır. İyi düzenlenmiş ortamlarda öğretmenin mekâna hakimiyeti arttığından sınıf yönetimi de kolaylaşır. Ayrıca fiziksel yetersizliklerle meşgul olmadığı için öğretmen çocuklara daha fazla zaman ayırabilir ve bireysel destek sağlayabilir, böylece çocuklarla etkileşimi artar (Demiriz vd., 2003). Özel

gereksinimli çocukların eğitime dâhil edilmesinde başarılı olan öğretmenlerin, çocukları akranlarının yanında tutabilmek için sınıf rutinlerini değiştirdiği, öğretim etkinliklerinde uyarlamalar yaptığı görülmektedir (Janney ve Snell, 1997'den akt. Harrower, 1999).

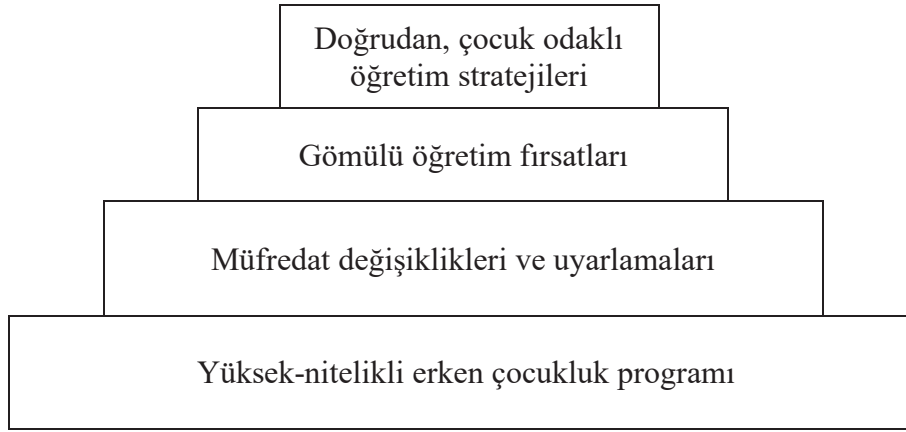
Okul öncesi eğitim ortamları iyi tasarlanmış olmalı, verimliliği, erişilebilirliği ve bağımsızlığı destekleyecek biçimde düzenlenmelidir. Materyaller ve ekipman, personel ve çocukların gereksiz bir gecikme olmadan hızlıca bir etkinlikten diğerine geçebilecekleri biçimde düzenlenmelidir (Taylor, Smiley ve Richards, 2009). Kaynaştırmanın yaygınlaşmasıyla birlikte okul ve sınıflarda tüm çocukları kapsayacak düzenlemeler yapılması ve çocukların bireysel gereksinimlerine cevap verecek uyarlamalara yer verilmesi düşüncesi günden güne daha fazla benimsenmektedir. Bu durum, tüm çocukların öğrenmesine katkı sağlayacak uyarlamalara/düzenlemelere yer verilmesinin önemini göstermektedir (Kargın vd., 2010). Uyarlamalar öğretim esnasında sınıfta yapılabilecek tüm büyük ve küçük değişiklikleri kapsar. Öğretme ve öğrenme süreçleri değiştirilirken kullanılabilir birçok strateji vardır. Öğretmen çocukların gereksinimlerine göre daha fazla ya da daha az yardım edebilir, daha basit bir dil kullanabilir ve daha fazla örnek verebilir, farklı çocuklar için farklı zorluk seviyelerine odaklanabilir, bazı çocukları daha yakından izleyebilir, bazı etkinliklerde gereksinim duyulduğunda ek süre verebilir ve fazla uygulama yapabilir, çocukları ilgi, yetenek gibi özelliklerine göre gruplandırabilir, işbirlikçi öğrenme ile akran yardımından yararlanabilir (Westwood, 2001).

Temel yapı taşları sistemi. Temel Yapı Taşları Sistemi, kökenini okul öncesi sınıflardaki deneyim ve bu konuda yapılan pek çok araştırmadan almaktadır. Bu sisteme, başarılı bütünleştirme amaçları ve toplum-tabanlı erken çocukluk sınıflarındaki özel gereksinimleri olan çocuklar için geliştirilen çıktılar rehberlik eder. Öğretmenler, bu sistem sayesinde sınıflarında bulunan tüm çocukların etkinliklere katılımına, öğrenmesine ve

başarısına katkı sunabilirler. Bu doğrultuda öğretmenler tüm çocukların eğitimden yararlanabilmesi için doğru öğretim yöntemlerini ve materyallerini seçerek çocukların bireysel amaçlarıyla eşleştirmeli, çocuğun neye gereksinim duyduğunu belirleyerek onu bu konuda desteklemeli ve bunun yararlı olup olmadığını belirlemelidir.

Ayrıca, küçük çocukların başarıyla bütünleştirilmesi için bu sistemin uygulanacağı ortamların, çocukların gelişimsel ve ihtiyaçlarının karşılandığı yüksek-nitelikli yerler olduğu varsayılmaktadır. Temel Yapı Taşları sistemini kullanmanın ilk aşaması, sınıfta halihazırda ne olup bittiğinin başka bir deyişle yüksek-nitelikli bir erken çocukluk programının temel özelliklerinin halen uygulanıp uygulanmadığının değerlendirilmesidir. İkinci olarak, eğitim ekibi çocukların bireysel amaç ve hedeflerini göz önüne almaktadır. Bir etkinlik matrisi kullanmak, sınıf çapında etkinlikler ve rutinler planlarken çocukların öğrenme hedeflerini dikkate almayı kolaylaştırmaktadır. Üçüncü olarak, eğitim ekibi bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) olan ve sınıfa katılımı güçlü çeken çocuklar için planlama yapmaktadır. Her çocuğun belirli güçlüklerinin, ilgilerinin ve gereksinimlerinin göz önüne alındığı bireyselleştirilmiş bir planı olmalıdır. Yetersizlikleri, problem davranışları ya da diğer özel gereksinimleri olan çocuklar için planlama, müfredatta uyarılama yapmayı ya da çocuğun yeni beceri ve davranışları öğrenmesi ve uygulaması için daha planlanmış fırsatlar yaratmayı gerektirebilmektedir.

Şekil 1, Temel Yapı Taşları Sistemi'ni betimlemektedir. Temel Yapı Taşları Sistemi'nin dört anahtar bileşeni vardır. Yüksek-nitelikli erken çocukluk programı, sistemin temelidir ve tüm çocuklar için çok önemlidir.

Şekil 1. Temel yapı taşları sistemi

Müfredat değişiklikleri ve uyarlamaları, gömülü öğretim fırsatları ile doğrudan/açık çocuk-odaklı öğretimsel stratejilerden oluşan üç temel yapı taşı, bazı çocuklar için bazı öğrenme hedeflerinin uygun olabileceği eğitimsel uygulamaları göstermektedir. Ayrıca sistemde yer alan her bir temel taşının küçülmesi, uygulamanın yoğunluğu ve özgünlüğünün arttığını belirtmektedir. Bu araştırma, ulusal düzeyde okul öncesi eğitim programının uygulandığı okul ve sınıflarda eğitim alan yetersizliği olan çocukların bu etkinliklerden yararlanabilmeleri için öğretmenler tarafından kullanılacak uyarlamalar hakkındaki görüşlere odaklandığından izleyen bölümde müfredat değişiklikleri bağlamında uyarlamalardan söz edilmektedir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Uyarlamalar. Özel gereksinimli çocukların, normal gelişim gösteren çocuklar ile aynı özelliklere ve ihtiyaçlara sahip olduğunu söylemek imkansızdır. Bu nedenle özel gereksinimli çocukların etraflarındaki dünyayı deneyimlemeleri, zevk almaları ve öğrenme fırsatlarını en üst düzeye çıkarmaları için ek stratejilere, tekniklere ve uyarlamalara yer verilmesi, öğretim planlanırken çocuklara ne öğretileceğine, nasıl öğretileceğine karar verilmesi ve gerçekçi beklentileri sahip olunması gerekmektedir (Ysseldyke ve Algozzine, 2006; Cook, Tessier ve Klein, 1992). Özel gereksinimleri olan çocuklar, özel öğrenme ihtiyaçları olanlardır ve bu

ihtiyaçlar nedeniyle, başarılı bir şekilde öğrenebilmek için öğretim uyarlamaları gerekir (Lewis ve Doorlag, 2006). Bu kapsamda öğretmenler, sınıf etkinliklerine mümkün olduğunca fazla çocuğun erişim sağlaması için eğitim programlarında çeşitli değişiklikler yaparlar (Beattie, Jordan ve Algozzine, 2006).

Çocukların sınıfta uygulanan etkinliklere ve öğretime katılımını sağlamak üzere sunulan destek ve hizmetlere uyarlama denilmektedir ve bu uyarlamalar temelde, çocukların genel sınıf ortamında etkinliklere erişmelerini sağlayan içerik materyalinde yapılan değişiklik ya da düzenlemelerdir (Haigh 1999'dan akt. Beattie vd., 2006; Sandall ve Schwartz, 2014). Her çocuğun kendi gelişimi doğrultusunda gelişmesine imkân sağlayacak bir öğrenme ortamının oluşturulması ve bazı becerilerin kazanılabilmesi için fiziksel koşullarda uyarlamalar yapılması önemlidir (Acarlar, 2013). Uyarlamalar; özel gereksinimli çocukların sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere akranlarıyla katılabilmelerini, hedeflenen bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak için fiziksel çevrenin düzenlenmesi ve materyallerinin seçilmesinin yanında öğretim yöntemlerinde yapılacak düzenlemeleri de içermektedir (Uslu ve Çoruhlu, 2012; Güven ve Tufan, 2010). Öğretim programlarını; becerilerin, öğrenme stillerinin, geçmişin ve potansiyelin geniş bir yelpazesinde farklılık gösteren çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlayan programlar, erken çocukluk eğitimi ile özel eğitimin birleştirilmesini gerektirir (Cook vd., 1992). Choutka ve Treadway'e (2002) göre uyarlamaların uygulanması bireysel olarak yapılmalıdır. Tüm çocukların uyarlamalara ihtiyacı olmayabilir. Bu önemli bir noktadır, çünkü bu uyarlamalar genellikle bir çocuğun performansında önemli değişikliklere neden olur (akt. Beattie vd., 2006).

Öğrenme etkileşimli bir süreçtir; çocukların yetişkinler, akranlar ve fiziksel çevre ile etkileşimleri çok önemlidir. Bu nedenle öğretmenlerim öğrenme programlarını çocukların ilgi alanlarına ve yeteneklerine cevap verecek şekilde düzenlemeleri beklenir. Sınıfı tüm çocukların

öğrenmelerini ve katılımlarını sağlayacak, kısacası tüm çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemek gerekir. Buna göre sınıftaki tüm çocukların gelişimine önem veren bir öğretmen, çocukların ihtiyaçlarına göre çevreyi, işleyişi, materyal ve yöntemleri uyarlayan öğretmendir. Öğretmenler öğretim öncesinde içerik seçimi yapmalı, amaçlarını belirlemeli ve uygun yöntemler seçmeli, materyalleri ve ortamları çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlemelidir. Bu uyarlamaların amacı, çocukların etkinliklere olabildiğince katılımlarını sağlamaktır (Cook vd., 1992; Uslu ve Çoruhlu, 2012; Kargın, 2013).

Okul öncesi dönemde öğretimin bireyselleştirmesini içeren uyarlamalar genel olarak; çevresel destek sağlama, materyalleri uyarlama, etkinlikleri basitleştirme, çocuğun tercihlerini dikkate alma, özel araç gereç kullanma, yetişkin desteği sağlama, akran desteği sağlama ve görünmez (gizli) destek sağlama olmak üzere sekiz başlık altında incelenebilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Çevresel destek sağlama. Çocuğun katılımını, ilgisini ve öğrenmesini desteklemek amacıyla fiziksel, sosyal ve geçici çevrenin değiştirilmesidir (Sandall ve Schwartz, 2014). Fiziksel ortamın çocukların davranışları üzerinde büyük bir etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle özel gereksinimli çocuklara akademik olmayan becerilerin öğretilmesinde fiziksel ortam çok önemli bir unsurdur ve çevresel düzenlemeler çocukların öğrenmesini kolaylaştırırken öğretmene öğretme fırsatı sunmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006; Kargın, 2013). Sınıftaki çocuk sayısı, sınıfın büyüklüğü, sınıf içerisinde kullanılan malzemeler bu düzenlemelerin yapılmasında rol oynayan etmenlerdir. Öğretmenler öğretim amaçları doğrultusunda, öğretimi başarıya ulaştırabilmek için fiziksel ortamla ilgili yapacağı düzenlemelere karar vermelidir (Güzel-Özmen, 2003). Bazı durumlarda çocukların sınıf ortamındaki materyalleri kullanabilmeleri için de düzenlemeler yapılması gerekebilir (Howard, Williams ve Lepper, 2011). Çocukların yaşantısında büyük önemi olan, ilk okul deneyimlerini

yaşadıkları ortamlarda bilinçli düzenlemeler yapılması çocukların yaşantılarında ve toplumsal düzene uyum sağlamalarında etkili olacaktır (Gezgin, 2009). Eğer çocuk oyuncak ve materyalleri toplama konusunda güçlük yaşıyorsa raf ve oyuncak kutularına resim ve semboller yapıştırılabilir; oyun arkadaşı yoksa küçük grup çalışmalarına katılımı sağlanabilir ve öğrenme merkezlerinde oyuna katılım göstermiyorsa resimli çizelgeler hazırlanabilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Materyalleri uyarlama. Materyallerin değiştirilmesi yapılacak ilk uyarlamalar arasında yer alır ve çocuğun materyalleri olabildiğince bağımsız kullanmasını sağlayacak düzenlemelerdir (Lewis ve Doorlag, 2006; Sandall ve Schwartz, 2014). Öğrenim aşamalarının her birinde, çocukların gereksinimlere yönelik çeşitli materyaller kullanılır ve materyallerin seçimi çocuklar için öğrenme sürecini kişiselleştirmenin bir parçasıdır. Bu nedenle materyal seçerken çocukların bireysel ihtiyaçlarına dikkat edilmelidir (Olson ve Platt, 1996). Ancak özel gereksinimli çocuklar, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı formatta sunulan materyallerden faydalanamayabilirler. Bu nedenle çocukların yetersizlikten etkilenme durumları ve öğrenme özellikleri dikkate alınarak materyaller düzenlenmelidir (Beattie vd., 2006; Uslu ve Çoruhlu, 2012). Materyaller, çocuğun yetersizlikten etkilenme durumuna, öğrenme özelliklerine ve performansına uygun olarak seçilmeli; özel gereksinimli çocukların gereksinimlerine göre uyarlanmalıdır (Güzel-Özmen, 2003; Olson ve Platt, 1996). Materyallerin boyutlarını büyütme, tutma kulpu ekleme, fosforlu renklerle hedefe ilişkin ipucu ekleme gibi düzenlemeler bu uyarlama türüne örnek olarak verilebilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Etkinlikleri basitleştirme. Karmaşık bir etkinliği küçük parçalara bölme ya da basamak sayısını azaltma olarak ifade edilebilir (Sandall ve Schwartz, 2014). Çocukların performans düzeyine bağlı olarak, amaçların tamamını ele almak yerine, konuyu kabaca ele alacak şekilde

aradan amaçlar seçip bunlar uygulanmalı ve özel gereksinimli çocuk göz önünde bulundurularak daha kolay amaçlar belirlenmelidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006; Uslu ve Çoruhlu, 2012). Çocuklar bir beceriyi kazanmadan, bir sonraki basamağa geçmekte zorlanabilir (Kargin, 2013). Eğer çocuk yap-bozlar, boncuklar gibi materyalleri kullanırken dikkati dağılıyor ve parçaları yerine yerleştirmede güçlük yaşıyorsa çocuğa parçalar önce tek tek, sonra parça sayıları artırılarak verilebilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Çocuğun tercihlerini dikkate alma. Halihazırdaki imkânlardan yararlanamayan çocuk için, çocuğun tercihlerinin belirlenmesi ve etkinliklerle bütünleştirilmesidir (Sandall ve Schwartz, 2014). Çocuğun ilgisine, tercihinine yönelik etkinlikler doğal pekiştireç olma özelliği taşırlar. Çocuklara iki ya da daha fazla durum arasından birini seçmesi için sorular sorulabilir ve yanıtı beklenebilir. Seçenek sunma aynı zamanda çocuğun tercihinine saygı duymayı barındıran bir stratejidir (Kargin, 2013). Eğer çocuk sinirleniyor ve çember zamanı gibi grup etkinliklerine katılmak istemiyorsa çocuğun en sevdiği sessiz oyuncuğu grup etkinliğinde yanında bulundurmasına izin verilmesi ya da etkinliklerde en sevdiği arkadaşından destek almasının sağlanması bu uyarılama türüne örnek olabilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Özel araç gereç kullanma. Çocuğun etkinliğe katılımını kolaylaştırmak ve artırmak için çocuğun düzeyini göz önünde bulundurarak özel ya da uyarlanmış cihazların kullanılmasıdır. Örneğin çocuğun ince motor becerileri makas kullanması için yeterli değilse daha az güç gerektiren destekleyici makaslar kullanılabilir; masada tabağını sabit tutmada güçlük yaşıyorsa, masaya sabitlenen kaseler kullanılabilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Yetişkin desteği sağlama. Çocuğun etkinliklere katılımını ve öğrenmesini desteklemek için bir yetişkinin etkinlik ve rutinelere müdahale etmesidir (Sandall ve Schwartz, 2014). Öğretmenler sınıfta çocuklar için yönergeleri takip etme ve sorumluluğunu yerine getirmeyle ilgili ipuçları verirler. Bu doğal ipuçları bazı durumlarda çocuk tarafından algılanarak yerine

getirilebilir. Bazı durumlarda ise çocuklar doğal ipuçlarına yanıt veremeyebilir ve ekstra desteğe gereksinim duyabilirler. Ayrıca yetişkinler bir davranışın yerine getirebilmesi için tam ya da kısmi olarak çocuğa model olabilirler (Kargın, 2013). Eğer çocuk oyun hamurunu parçalıyor ancak herhangi bir araç gereç kullanamıyorsa merdaneyle ona model olunabilir; oyun merkezlerinde sadece gözlem yapmayı tercih ediyorsa onun dikkatini çeken şeylerle ilgisi çekilebilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Akran desteği sağlama. Çocukların önemli hedeflere ulaşmasına destek olmak amacıyla akranlarından yararlanmaktır (Sandall ve Schwartz, 2014). Çocuklar, okulda öğrendiklerini sadece öğretmen-çocuk etkileşimiyle öğrenmezler. Akranlar sayesinde çocukların öğrenmeleri geliştiği gibi akran etkileşimleri sayesinde okula yönelik olumlu tutum oluşturmaları da sağlanır. Bu yöntem, bir konuda daha başarılı olan bir çocuğun yardımı ihtiyacı olan arkadaşıyla birlikte çalışması anlamına gelir ve akademik becerilerin yanında çocukların sorumluluk duygularını da geliştirir. Bu nedenle akranlar özel gereksinimli çocukların eğitiminde çok önemli bir araçtır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006; Uslu ve Çoruhlu, 2012). Eğer çocuk iki arkadaşının oyununu izliyor ve oyunla ilgileniyorsa, çocuklardan birinin onu oyuna davet etmesi istenebilir ya da çocuğun zorlandığı etkinliklerde arkadaşlarına yardımcı olmaları sağlanabilir (Sandall ve Schwartz, 2014).

Gizli destek sağlama. Bir etkinlik sırasında doğal olarak meydana gelen olayları amaçlı olarak düzenlemektir (Sandall ve Schwartz, 2014). Eğer çocuk bir etkinliğe yönelir ve bu etkinliği yapmayı ısrarla isterse, kazanımlar çocuk tarafından başlatılan bu etkinliğin içine yerleştirilebilir. Eğer çocuk eşleme çalışıyorsa sanat etkinliğinde kolaj yaparken, çocuğun kağıdı eşleme yapılacak şekilde düzenlenebilir ve sonrasında kolaj çalışmasına geçilebilir Tüm çocuklardan kendi araç gereçlerini alıp masalarına geçmelerinin beklendiği bir etkinlikte, özel gereksinimli çocuğu en sona bırakmak ve böylelikle başkasının malzemesiyle karıştırma

ihtimalini ortadan kaldırmak, gizli destek sağlamaya bir örnek olabilir (Kargın, 2013; Sandall ve Schwartz, 2014).

İlgili Araştırmalar

Çulhaoğlu İmrak (2009), öğretmen ve ebeveynlerin, okul öncesinde kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını incelemiş ve sınıftaki akran ilişkilerini gözlemlemiştir. Çalışmada Adana merkez ilçelerindeki 89 okul öncesi öğretmeni, 281 ebeveyne ulaşılmıştır. Gözlem çalışması 44'ü kaynaştırma olmak üzere 76 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmen ve ebeveyn tutumları için tutum ölçeği kullanılmış ve yapılandırılmamış gözlem yönteminden faydalanılmıştır. Öğretmenlerin tutumlarıyla meslekteki çalışma yılı, kaynaştırma eğitimi, yardımcı personel ve kaynaştırma deneyimi ile aralarında anlamlı ilişki bulunmuş, öğretmenlerin akran ilişkilerinde etkili olduğu görülmüştür. Çocukların ise kaynaştırma öğrencisi olan arkadaşlarını etkinliklerde kabullendikleri ve yardım ettikleri gözlemlenmiştir.

Gök ve Erbaş (2011) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmeni olan ve sınıflarında özel gereksinimli çocuk bulunan katılımcıların kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri belirlenmek istenmiştir. Niteliksel araştırma yöntemi kullanılarak, on katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve verilerin analizinde tümevarımsal veri analizi kullanılmıştır. Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin kaynaştırmaya olumlu baktığı ancak uygulamalarda sorunlar yaşadıkları düşünülmüştür. Katılımcılar bilgilerinin yetersiz olduğunu ve bu sebeple de uygulamalar konusunda problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görme ve ileri derece zihinsel yetersizliği sahip çocuklar için kaynaştırma eğitiminin uygun olmadığını da belirtmişlerdir.

Özen, Ergenekon, Ülke Kürkçüoğlu ve Genç (2013), tarafından yapılan çalışmadaki amaç, okul öncesindeki kaynaştırma öğrencilerinin akranlarıyla günlük etkinliklere katılmasına ve bu sırada sistemli olarak öğretim almasını destekleyecek öğretim düzenlemelerinin

belirlenmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla 10 katılımcıyla yapılan görüşmelerin analizi tümevarım analiziyle elde edilmiştir. Sonucunda, öğretmenlerin öğretim sırasında amaçları çeşitli etkinliklerin içine yerleştirdikleri ancak kaynaştırma öğrencilerine fayda sağlayabilmesi için daha sistemli uygulamalara ihtiyaç olduğu görülmüştür. Bu nedenle öğretmenlerin yeterliliğinin artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Tufan ve Yıldırım (2013), tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma gibi kavramlarla ilgili bilgilerini ve yapılan öğretim uyarlamalarının incelenmesini amaçlamışlardır. Çalışma 7 öğretmenle gerçekleştirilerek yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı öğretim uyarlamaları ile ilgili fikirleri olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca katılımcılar kaynaştırmanın tüm çocukları için olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin beşi ise kaynaştırma öğrencileri için sınıf ortamı ve eğitimde yapılan değişiklikleri uyarlamalar olarak tanımlamışlardır.

Sucuoğlu, Bakkaloğlu, İşçen Karasu, Demir ve Akalın (2014), okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmayla ilgili bilgilerini değerlendirmek istemişler ve Kaynaştırma Bilgi Testi (KBT) geliştirmişlerdir. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı oldukça yüksek olan KBT ile toplanan verilerin analizi, katılımcıların kaynaştırma uygulamaları konusundaki düşük bilgi düzeyine sahip olduklarını ortaya çıkarmış, bunun öğretmenlerin tecrübe ve sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunmasıyla ilgili olarak değişmediği görülmüştür.

Bozarslan ve Batu (2014), özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin kaynaştırmayla ilgili görüşlerini incelemişlerdir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin kullanıldığı çalışmaya 26 eğitimci katılmış ve verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde eğitimciler konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları ifade etmişlerdir. Bulgulara bakıldığında

öğretmenlerin, okul idaresi ve personelinin ve ailelerin kaynaştırma konusunda bilgilendirilmediği görülmüştür.

Küçük Doğaroğlu ve Bapoğlu Dümenci (2015), çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya yaklaşımlarını ve gerçekleştirdikleri uyarlamaları, bu konudaki eğitimlerini ve bilgi düzeyleri ile düşünce önerilerini incelemeyi amaçlamışlardır. 8 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmışlardır. Çalışmada sonuç olarak, uyarlama konusundaki eksikliğin öğretmenlerin bilgi yetersizliği sebebiyle olduğu düşünölmektedir.

Çerezci (2015), yaptığı durum çalışmasıyla okul öncesi kurumlarında gerçekleştirilen kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesini amaçlamıştır. Katılımcılar Çorum il merkezindeki okullara devam eden kaynaştırma öğrencileri ve aileleri, öğretmenler ve okul müdürlerinden oluşmaktadır. Öğretmen, aile ve müdürlerle bireysel görüşmeler ve kurumlarda gözlem yapılmıştır. Sonuç olarak kaynaştırma öncesinde eğitime katılacak kişilerin yeterli bilgilendirilmediği görülmüştür. Öğretmenlerin bu konuda çeşitli sorunlar yaşadığı, plan hazırlasalar bile uygulama konusunda yetersiz hissettikleri ve uyarlama yapmadıkları tespit edilmiştir. Okul müdürlerinin kaynaştırma konusunda eğitim almadıkları ve sürece yeterince dahil olmadıkları görüşmüştür. Öğretmenler kaynaştırma eğitimi için sınıflarını uygun bulsa da gözlemlerde güvenlik açısından sınıfların uygun olmadığı ve gerekli düzenlemelerin yapılmadığı fark edilmiştir.

Koçyiğit (2015), araştırmasında okul öncesindeki kaynaştırma eğitiminde meydana gelen sorunlar, çözümü ve önerilerini incelemiştir. Katılımcılar öğretmen, rehber öğretmen, normal gelişim gösteren çocukların ve kaynaştırma öğrencilerinin aileleridir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin farklı yol ve uygulamalardan yola çıkarak kaynaştırmaya hazırlıklar yaptıkları, rehber öğretmenlerin bu konuda öğretmen ve okul

idaresine destek olduğu görüşmüştür. Karşılaşılan sorunları öğretmenler bireysel görüşmeler, toplantılardan yararlanırken; rehber öğretmenler oryantasyon çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynler ise öğretmen, rehber öğretmen, okul yöneticileri ve doktorların yardımına başvurduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar özel eğitim uzmanlarının desteğinin sağlanmasına ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir.

Kale, Dikici Sığırtmaç, Nur ve Abbak (2016), tarafından yapılan araştırmanın amacı kaynaştırma uygulamaları yapılan okul öncesi sınıflarda yeni okul öncesi programına bağlı olarak düzenlenen öğrenme ortamlarıyla ilgili öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırmaya sınıfta kaynaştırma öğrencisi olan 9 öğretmen katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle veriler toplanmıştır. Sonuca bakıldığında, öğretmenler sınıf büyüklüklerinin öğrenme merkezi düzenlemek için yeterli olmadığını, kaynaştırmayla ilgili hazırlıklar yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin BEP ve programdaki uyarlamalar bölümü konusunda da bilgilerinin yetersiz olduğu da bulgular arasındadır.

Yılmaz ve Batu (2016), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin BEP, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma konusundaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Katılımcılar sınıf öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve rehberlik branşlarından oluşan 17 öğretmendir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen verilerin betimsel analizleri yapılmıştır. Kaynaştırma ile ilgili sınıf mevcutlarının kalabalık olması, ilgili kişilerin yetersiz bilgilendirilmemesi, normal gelişim gösteren çocukların olumsuz tutumları gibi sorunlar belirlenmiştir. Bulgulardan yola çıkılarak mevcutların azaltılması, destek odaları, süreç içerisindeki kişilerin bilgilendirilmesi gibi desteklerle kaynaştırmanın daha başarılı olacağı düşünülmektedir.

Bakkaloğlu, Altındağ Kumaş ve Aykaç (2017), okul öncesi kaynaştırma sınıflarının niteliğini okul öncesi öğretmenlerin ve bağımsız gözlemcilerin değerlendirmeleriyle

karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Karma yöntem kullanılan çalışma Ankara'daki 40 sınıfta yürütülmüş; 40 okul öncesi öğretmeni ile beş bağımsız gözlemci katılmıştır. Nicel veriler Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılarak; nitel veriler ise betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonucunda öğretmenler sınıflarını nitelik açısından yeterli olarak değerlendirirken; bağımsız gözlemciler aksini belirtmiştir. Öğretmen ve bağımsız gözlemcilerin puanlamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur.

Gezer (2017), okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik rol algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. 19 öğretmenin katıldığı çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgulara göre öğretmenler kaynaştırmayı öğrencinin sosyalleşmesi için yararlı bulmakta; bilgi edinme, yardımcı öğretmen gibi desteklere ihtiyaç duymaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu uyarlamalar yapmakta ve davranış değiştirmeye çalışmaktadır.

Yıkımsı, Aktaş, Karabulut ve Terzioğlu (2018), kaynaştırma öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerinin sürece ilişkin yaptıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. 6 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiş ve sonuç olarak; öğretmenlerin kaynaştırma öncesinde hazırlıklar yaptığı, etkinliklerde çeşitli uyarlamalar yaptıkları belirlenmiş ancak bunların sınırlı olduğu ve öğretmenlerin bilgi gereksinimleri olduğu görülmüştür.

Sönmez, Alptekin ve Bıçak (2018), okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmayla ilgili öz-yeterlik algıları ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Karma desenli çalışmada veriler Kaynaştırılmasına Yönelik Öğretmen Yeterliği” ölçeği ve “Odak Grup Görüşmesi Formu” ile toplanmıştır. Araştırmanın nicel boyutu 475, nitel boyutu ise 17 katılımcı ile yürütülmüştür. Nicel veriler doğrultusunda öğretmenlerin kaynaştırma konusunda yeterli buldukları sonucuna ulaşılırken; nitel veriler öğretmenlerin

kaynaştırma konusunda yetersiz olduklarını ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları görülmüştür.

Temiz ve Parlak-Rakap (2018), çalışmalarında okul öncesi son sınıf öğretmen adaylarının ‘Öğretmenlik Uygulaması Dersi’ kapsamında hazırladıkları planlarda uyarlamayı nasıl ele aldıklarını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada 65 öğretmen adayının hazırladığı 205 plan seçilmiş ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Uyarlama süreci aktivitenin, fiziksel ortamın, strateji ya da tekniğin uyarlanması olarak üç kategoride incelenmiştir. Bulgular sonucunda en çok işitme kaybı olan çocuklara; en az ise öğrenme güçlüğü, konuşma güçlüğü, otizm gibi özel gereksinimleri olan çocuklara yönelik uyarlamalar yapıldığı görülmüştür.

Bu bölümde son on yılda gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiş ve okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi konusunda öğretmen görüşleri, kaynaştırma sınıflarının niteliği, kaynaştırma eğitiminde görülen sorunlar ve çözümler gibi konulara odaklanan çalışmalara rastlanmıştır. Ancak bu çalışmaların küçük bir bölümü uyarlamaları kapsamakta ve aynı zamanda uyarlamaları genel olarak ele almaktadır. Bu da özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak yapılabilecek uyarlamaları kapsamlı bir şekilde incelediği için bu araştırmanın önem ve özgünlüğünü öne çıkarmaktadır.

Bölüm II: Yöntem

Bu bölümde araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve verilerin analizlerine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorulara yanıt alabilmek için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması seçilmiştir. Nitel araştırmalar, doğrudan bilgi kaynağı olan katılımcıların yer aldığı gerçek ortamlarda gerçekleştirilmekte, derin ve ayrıntılı çalışmaya imkân vermektedir (Özden ve Saban, 2017; Patton, 2014). Ayrıca nitel araştırmaların araştırmacının da veri toplama aracı olması gibi değerli bir özelliği bulunmaktadır ve veriler genel olarak tümevarımsal olarak analiz edilip gruplandırarak sonuca ulaşılır (Özden ve Saban, 2017). Bilimsel sorulara yanıt aramak için kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülen durum çalışmaları, sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenerek incelenmesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010; Merriam, 2013). Sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar ilgili görüşlerinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada durum olarak, okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak yaptıkları uyarlamalar belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Durum çalışmalarında, genellikle birbirleriyle etkileşen bir grup tanımlanır. Bu çalışmada belirtilen durumu inceleyebilmek için katılımcılar amaçsal örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Bu örnekleme seçimi ile yürütülen çalışmalarda derinlemesine anlam ve yorumlama amaçlanmaktadır (Patton, 2014). Amaçsal örnekleme, olası ve seçkisiz olmayan bir örneklemedir ve çalışmanın amacına bağlı olarak seçilerek derinlenmesine araştırma yapılmasına imkân sağlar. Amaçsal örnekleme yöntemlerinden bir tanesi de ölçüt örneklemedir. Ölçüt örneklemede, belirlenen ölçütlere sahip olan birimler örnekleme dahil

edilirler (Büyüköztürk vd., 2010). Bu çalışmada ölçüt görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında özel gereksinimli çocuk bulunmasıdır. Araştırmaya katılacak öğretmenler belirlenmeden önce MEB'den gerekli izinler (EK A) alınmış ve sonrasında Çanakkale il merkezindeki tüm okullarla görüşme sağlanarak özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı okul ve sınıflar tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı tüm okul öncesi eğitim kurumlarına erişilmiş ve kurumların idarecileriyle yüz yüze yapılan görüşmelerde çalışmanın amacıyla ilgili bilgi verilerek görüşmeler sırasında ses kaydı alınacağı belirtilmiştir. İdarecilerin bilgisi dahilinde sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan öğretmenlerle görüşülmüş ve çalışmayla ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerden randevu alınarak, görüşmelerin yapılacağı gün ve saat planlanmıştır. Çalışma kapsamında uyarlamalarla ilgili görüşlerini almak üzere Çanakkale il merkezindeki bağımsız anaokullarında görev yapan ve sınıflarında özel gereksinimli çocuk bulunan sekiz okul öncesi öğretmeni ile hazırlanan Görüşme Formu (EK B) aracılığıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeye katılan öğretmenlere ait demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Değişken	Yanıtlar	F
Yaş	21-30	2 öğretmen
	31-40	5 öğretmen
	41-46	1 öğretmen
Cinsiyet	Kadın	7 öğretmen
	Erkek	1 öğretmen
Mezun Olunan Program	Okul Öncesi Öğretmenliği	8 öğretmen
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	2 öğretmen
	11-15 yıl	5 öğretmen
	16-20 yıl	1 öğretmen
Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışma Deneyimi	1. deneyim	2 öğretmen
	2. deneyim	2 öğretmen
	4. deneyim	2 öğretmen
	5. deneyim	2 öğretmen

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmenler 21-46 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin yedisinin kadın, birinin erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin tamamı okul öncesi öğretmenliği bölümü mezunudur. Mesleki deneyimleri 1-20 yıl arasında değişkenlik göstermektedir. Özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimlerine bakıldığında iki öğretmen ilk defa özel gereksinimli bir çocukla çalışırken diğer öğretmenlerin daha önceki yıllarda da özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimine sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmacı Rolü

Nitel yöntemde araştırmacıların rolü nicel yöntemlere göre farklıdır. Nitel araştırmalar, yorumlamaya dayalıdır ve bu nedenle araştırmacılar katılımcılarla yoğun bir deneyim içindedir (Creswell, 2014). Bu nedenle nitel yöntemde araştırmacı uzaktan bilgi toplayan değil, araştırma

konusuyla ilgili alanda zaman harcayan, alanı yakından tanıyan, araştırmaya dahil olan bireylerle yakın iletişim kuran bir kişidir ve bilgi toplama sürecinin doğal bir boyutu haline gelebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu çalışmanın araştırmacısı, beş yıldır okul öncesi öğretmenliği yapmaktadır. Lisans ve yüksek lisans eğitimi sırasında özel gereksinimli çocuklarla ilgili olarak gerçekleştirilen çalışmalara ilgi duymuştur. Bu konuda çeşitli eğitimlere katılmış ve ilgisinden yola çıkarak tez önerisini bu doğrultuda oluşturmuştur. Nitel araştırma yapmaya karar vermesinin ardından bu konuda araştırmalar yapmış ve bir uzman tarafından verilen eğitime katılım göstermiştir. Tüm bunlar, araştırma sürecine katkı sağlamıştır. Araştırmacı, katılımcılarla görüşmeleri ses kayıt cihazı kullanarak kendisi gerçekleştirmiş ve hemen ardından görüşme dökümlerini oluşturmuştur. Yalnızca bir katılımcının kabul etmemesi üzerine görüşme sırasında not alarak görüşmeyi tamamlamıştır. Analiz işlemine başlamadan önce görüşmelerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla yeniden ses kayıtlarını dinlemiş ve bu doğrultuda analizleri gerçekleştirmiştir. Araştırmacının katılımcılar gibi okul öncesi öğretmeni olması, görüşmelerin planlanma ve gerçekleştirme aşamalarında katılımcıların güvenini kazanmasını sağlamış; verileri çözümlemesini kolaylaştırmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin, etkinlikler sırasında yapılabilecek uyarlamalar konusunda neler düşündüklerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Soruların esnek olduğu yarı yapılandırılmış görüşmelerde, katılımcılardan genellikle spesifik veriler toplanır ve görüşmenin büyük kısmı açıklığa kavuşturulmak istenen sorulardan oluşur (Merriam, 2013).

Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmeler sırasında kullanılan Görüşme Formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme formu hazırlanırken alan yazından yararlanılmış; özel gereksinimli çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim ortamlarında yer verilmesi önerilen uyarlamalar dikkate alınmıştır. Görüşme formu açık uçlu dokuz soru ve bu soruların alt basamaklarından oluşmaktadır. Hazırlanan görüşme formu nitel araştırmalar konusunda deneyimli dört uzmana gönderilmiştir. Uzmanların dönütleri doğrultusunda görüşme sorularında gerekli düzenlemeler yapılmış, öneriler doğrultusunda bazı soruların yerlerinde değişiklik yapılmıştır. Hazırlanan formdaki soruların kolay anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesi ve araştırmacının görüşme yapma konusunda deneyim kazanması amacıyla bir okul öncesi öğretmeniyle pilot görüşme yapılmıştır. Yapılan pilot görüşme 19.46 dakika sürmüştür. Gerçekleştirilen pilot görüşmenin ses kaydı araştırmacı ve tez danışmanı tarafından incelenmiş, hazırlanan görüşme sorularında değişikliğe gerek duyulmamıştır. Yapılan pilot görüşme çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir.

Görüşmelerin sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenleriyle 01.11.2018 – 31.12.2018 tarih aralığında yapılması planlanmıştır. Ancak bazı öğretmenlerin randevu tarihlerini ertelemesi sebebiyle görüşmeler 20.11.2018 – 12.03.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerle ilgili bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2

Görüşme Bilgileri

Görüşülen Öğretmenin Kod Adı	Görüşme Tarihi	Görüşme Yeri	Görüşme Süresi (Dk.)
Ö1	20.11.2018	Öğretmenin Okulu	12.47
Ö2	20.11.2018	Öğretmenin Okulu	15.15
Ö3	30.11.2018	Öğretmenin Okulu	36.53
Ö4	04.12.2018	Öğretmenin Okulu	16.40
Ö5	04.12.2018	Öğretmenin Okulu	18.01
Ö6	12.12.2018	Öğretmenin Okulu	14.22
Ö7	12.03.2019	Öğretmenin Okulu	13.42
Ö8	12.03.2019	Öğretmenin Okulu	10.00

Görüşme öncesinde katılımcılara araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve veri kaybı olmaması adına ses kaydı yapılacağı belirtilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılardan araştırmanın nasıl yürütüleceği, araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağı, görüşmelerin ses kaydı alınarak yapılacağı, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı vb. bilgilerin yer aldığı Araştırma Sözleşmesi'ni (EK 3) okuyarak imzalamaları istenmiştir. Yedi öğretmen ses kaydı alınmasına izin verirken, bir öğretmen izin vermediğini belirtmiş ve bu nedenle görüşme esnasında araştırmacı tarafından yazılı olarak not alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin sonuçları betimsel analiz yoluyla elde edilmiştir. Betimsel analizde farklı kişilerin aynı soru ile ilgili düşünceleri değiştirilmeden aktarılır. Betimsel analiz çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olarak dört basamaktan oluşur (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012).

Bu araştırmada Çanakkale il merkezinde görev yapan ve sınıfında özel gereksinimli ocuk bulunan tüm okul öncesi öğretmenlerine ulaşılmış, çalışmaya katılmayı kabul eden sekiz ğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, öncelikle öğretmenlerle gerçekleştirdiği görüşmelerin ses kayıtlarını baştan sonra dinlemiş ve öğretmenlerin tüm sözlerini eksiksiz yazarak görüşme dökümleri oluşturmuştur. Ardından veriler 15 ana temada toplanmıştır. Her bir ana temaya ait alt temaların oluşturulmasıyla bulgular elde edilmiş ve alt temaların frekans değerleri belirlenerek betimsel analizleri gerçekleştirilmiştir.

İkinci bir okuyucu, görüşme dökümlerini okuyarak betimsel analiz sürecini tekrarlamış, ardından kodlamalar karşılaştırılarak güvenirlik hesaplaması gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik hesaplamasında görüş birliği/ (görüş birliği + görüş ayrılığı) x 100 formülü kullanılmış (Tekin-İftar ve Kırcaali-İftar, 2006) ve güvenirlik %90 olarak belirlenmiştir. Güvenirliği artırmak için gözlem ve dokuman inceleme tekniklerine yer verilmek istenmiş ancak gerekli izinler alınamamıştır.

Bölüm III: Bulgular

Bu bölümde sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın bulgularını oluşturan 15 tema ve bu temalara ait alt temalar Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3

Öğretmen Görüşlerinden Elde Edilen Temalar ve Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Etkinliğe Katılmama Durumuyla Baş Etme Yolları	Tekrar tekrar yaptırma Sınıfı çocuğa göre düzenleme Farklı etkinlikler yaptırma Çocukla birebir ilgilenme Etkinliği basitleştirme Ebeveynden / uzmandan bilgi alma
Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanabilmeleri için Yapılması Gerekenler	Sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması Destek eğitim / özel eğitim sınıfları açılması Sınıfta yardımcı öğretmen / gölge abla olması Özel eğitim öğretmenleri / rehber öğretmenlerle iş birliği yapılması Eğitim ortamının çocuklara uygun olması Çocukla birebir ilgilenme Materyal zenginliği Farklı yöntem ve teknikler kullanılması
Uyarlamalar Hakkında Bilinenler	Kendimi yeterli görmüyorum Daha önce hiç duymadım Doğal uyarlamalar yapıyoruz
Öğretmenlerin Yaptığı Uyarlamalar	Çocukla birebir ilgilenme Tekrar tekrar yaptırma Farklı / görsel materyaller kullanma Farklı etkinlik türlerinden yararlanma Etkinlikleri basitleştirme Sınıf ortamında düzenlemeler yapma Çocuğun ilgi alanına yönelik etkinlikler yapma
Materyal Uyarlama	Gerekli durumlarda idare tarafından materyal temin edilmesi Çocuğun seviyesine uygun materyaller kullanma Çocuğun sevdiği materyallerden yararlanma Kazanıma göre materyalde değişiklik yapma Çocuğun sevmediği materyalleri kaldırma
Çevresel Destek Sağlama	Gerekli durumlarda materyallerin yerlerinde değişiklik yapma Alan gezileri düzenleme Günlük akışa uygun olarak sınıfta değişiklikler yapma Oturma düzeninde değişiklik yapma Çevresel düzenlemeye yer verememe

Tablo 3'ün devamı

Temalar	Alt Temalar
Etkinliği Basitleştirme	Çocuğun düzeyine göre etkinliğin bir kısmını yaptırma Basitten zora etkinlik oluşturma Etkinlik süresini uzatma Anlaşılır / kısa yönergeler kullanma
Çocuğun Tercihleri	Çocuğu etkinliğe katılma konusunda zorlamama Çocuğun tercihini belirleyememe / tercihinden yararlanamama Çocuğun sevdiği etkinliklere yer verme Çocuğun sevdiği materyalleri kullanmasına izin verme Çocuğun tercihine göre etkinlik / materyalde değişiklik yapma Çocuğun dikkatini / merakını çekmeye çalışma
Özel Araç Gereç Kullanımı	Özel araç gereç kullanmama Rehber Öğretmenin farklı materyaller kullanması Materyal tasarlama Görsel materyaller kullanma
Yetişkin Desteği Sağlama	Öğretmen desteği Gerekli durumlarda ebeveyn desteği Stajyer öğretmen desteği Rehber öğretmen desteği Yardımcı abla desteği
Akran Desteği Sağlama	Etkinliklere katılım konusunda akran desteği Sınıf düzeni konusunda akran desteği Akran desteğinde seviye farkı olmasının olumsuz etkisi
Gizli Destek Sağlama	Gizli desteğe yer vermeme Çocuğun ilgisinden yola çıkma Çevresel fırsatlardan yararlanma Plan / programdan dolayı yer vermeme Gerektiğinde müdahale etme
Uyarılama Yapmak için Gereksinimler	Yardımcı öğretmen Sınıf mevcudunda iyileştirme Uzman / özel eğitim öğretmenlerinin görüşü Rehber öğretmen Hizmetiçi eğitim / seminer Özel sınıflar / destek eğitim odaları Materyal desteği BEP hazırlama konusunda destek Ebeveyn desteği Uyarılama konusunda kitap / örnekler Okul desteği Gözlem yapma fırsatı
Okul Öncesi Eğitim Programı Uyarlamalar Bölümü ve BEP Hazırlama	Okul rehber öğretmeni / RAM desteği ile BEP hazırlama Uyarılama yapma / BEP konusunda zorluk yaşama Günlük eğitim akışında uyarlamalara yer verme Günlük eğitim akışında uyarlamalara yer vermeme
Uyarlamaların Etkileri	Olumlu etkileri Olumsuz etkileri Etkisiz

Etkinliğe Katılmama Durumuyla Baş Etme Yolları

Araştırmada katılımcılara gerek tanısı olan gerekse normal gelişim gösteren çocuklar etkinliklere yeterince katılım gösteremediğinde bu durumla baş etmek üzere neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 4’te görüldüğü gibi tekrar tekrar yaptırma, sınıfı çocuğa göre düzenleme, farklı etkinliklere aynı kazanımı vermeye çalışma, çocukla birebir ilgilenme, etkinliği basitleştirme, anneden/uzmandan yardım alma gibi yollar kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 4

Etkinliğe Katılmama Durumuyla Baş Etme Yolları

Alt Temalar	f
Tekrar tekrar yaptırma	3
Sınıfı çocuğa göre düzenleme	2
Farklı etkinlikler yaptırma	2
Çocukla birebir ilgilenme	2
Etkinliği basitleştirme	2
Aileden / uzmandan bilgi alma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “...sayılar, şekiller gibi şeylerse özellikle yapamayan çocuk varsa tekrar tekrar ona diğer etkinliklerle, başka ufak etkinliklerle falan öğretmeye çalışıyorum.” diyerek tekrarlara yer verdiğini dile getirmiştir. Ö2 “...Hani bir konuyu anlattırsanız müzikle anlamıyor ama oyunla anlıyor. Oyunla anlamıyor ama resimle anlıyor. Yani değişik yolları deneye deneye çocuğa bir şekilde ulaşmayı hedefliyorum yani. En çok bunu kullanıyorum ben.” diyerek farklı etkinlikler yapmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Ö4 ise “Mesela eğer ağır bir şeyse olabildiğince hafifletip alabileceği düzeyde vermeye çalışıyoruz.” deyip etkinlikleri basitleştirdiğini söylerken, Ö6 “...genelde bireysel çalışmalara, birebir çalışmalara yer vermeye çalışıyorum. Ekip halindeyken kendini kötü hissetmemesi açısından, o an katılmak istemiyorsa katılmıyorlar ama daha sonra aynı etkinliği değişik versiyonları ya

da kolaylaştırılmış ya da değiştirilmiş hallerini bireysel olarak onlarla yapmaya çalışıyorum.” diyerek çocuklarla birebir ilgilendiğini ifade etmiştir.

Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanabilmeleri için Yapılması Gerekenler

Araştırmada katılımcılara özel gereksinimli çocuk/çocukların okul öncesi eğitimden yeteri kadar yararlanabilmeleri için yapılması gerekenler konusundaki görüşleri sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 5’te görüldüğü gibi sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması, destek eğitim / özel eğitim sınıfları açılması, sınıfta yardımcı öğretmen/gölge abla olması, özel eğitim öğretmenleri / rehber öğretmenlerle ortak çalışmalar yapılması, eğitim ortamının çocuklara uygun olması, çocukla birebir ilgilenme, materyal zenginliği, farklı yöntem ve teknikler kullanılması gerektiği yanıtlarını verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 5

Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanabilmeleri için Yapılması Gerekenler

Alt Temalar	f
Sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması	5
Destek eğitim / özel eğitim sınıfları açılması	4
Sınıfta yardımcı öğretmen / gölge abla olması	2
Özel eğitim öğretmenleri / rehber öğretmenlerle iş birliği yapılması	2
Eğitim ortamının çocuklara uygun olması	2
Çocukla birebir ilgilenme	2
Materyal zenginliği	2
Farklı yöntem ve teknikler kullanılması	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 *“Yalnızca bizim sınıflarımızda oldukları zaman çok faydalandıklarını düşünmüyorum ben. Çünkü ilgilenemiyorum gerektiği kadar onunla. Yani muhakkak bir destek eğitim odası olması gerekiyor.”* diyerek destek eğitim / özel eğitim sınıfları açılması gerektiğini dile getirmiştir. Ö2 *“Özel eğitim öğretmenleriyle birlikte ortak çalışmalar yapılabilir.”* diyerek özel eğitim öğretmenleri ile iş birliği yapılması gerektiğini

söylemiştir. Ö5 “*Yani onlara göre bir ortam hazırlanması gerekiyor bir. İkincisi daha az sayıda öğrenci olması gerekiyor...*” diyerek hem eğitim ortamlarının özel gereksinimli çocuklara uygun olması gerektiğini hem de sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması gerektiğini belirtmiştir. Ö6 ise özel gereksinimi olan çocuklarla bire bir ilgilenilmesi gerektiği fikrini “*Yeteri kadar yararlanabilmesi için öncelikle birebir çok fazla vakit geçirmemiz gerekiyor.*” diyerek ifade etmiştir.

Uyarlamalar Hakkında Bilinenler

Araştırmada katılımcılara uyarlamalar ile ilgili neler bildikleri sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 6’da görüldüğü gibi kendimi yeterli görmüyorum, daha önce hiç duymadım, doğal uyarlamalar yapıyoruz cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Tablo 6

Uyarlamalar Hakkında Bilinenler

Alt Temalar	f
Kendimi yeterli görmüyorum	6
Daha önce hiç duymadım	3
Doğal uyarlamalar yapıyoruz	1

Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde Ö1 “*Daha ilk öğrencim olduğu için çok becerikli görmüyorum kendimi...*” diyerek uyarlamalar hakkında kendini yeterli görmediğini ifade etmiştir. Ö2 “*Yani daha önce hiç duymadım. İçeriği ile ilgili fazla bir bilgim de yok.*” diyerek; Ö5 ise “*Valla hiçbir şey bilmiyorum. Öyle söyleyeyim yani. Kendim yaptığım her şey diyeyim.*” diyerek uyarlamalar hakkında bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir. Ö3 “*...onunla ilgili az önce anlattığımız gibi uı yani doğal uyarlamalar olur, uyarlamalar yapıyorsunuz, yapıyoruz.*” diyerek doğal uyarlamalar yaptığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin Yaptığı Uyarlamalar

Araştırmada katılımcılara sınıflarında nasıl uyarlamalar yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 7’de görüldüğü gibi çocukla birebir ilgilenme, tekrar tekrar yaptırma, farklı / görsel materyaller kullanma, etkinlikleri basitleştirme, sınıf ortamında düzenleme / değişiklikler yapma, çocukların ilgi alanına yönelik etkinlikler yaptırma yollarını kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Yaptığı Uyarlamalar

Alt Temalar	f
Çocukla birebir ilgilenme	4
Tekrar tekrar yaptırma	3
Farklı / görsel materyaller kullanma	3
Farklı etkinlik türlerinden yararlanma	2
Etkinlikleri basitleştirme	2
Sınıf ortamında düzenleme / değişiklikler yapma	2
Çocuğun ilgi alanına yönelik etkinlikler yapma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö2 “*Mesela konuyla ilgili bir gün, o günkü planımızdaki konu her neyse onunla ilgili bir etkinlik değil de hani değişik değişik. Mesela beş tane bizim ayrı etkinliklerimiz var. Beş tane ayrı etkinlik alınabilir.*” diyerek farklı etkinlik türlerinden yararlandığını ifade etmiştir. Ö3 “*Mesela çok hareketli, oyun çok seven bir çocuksa oyunla öğretmeye çalışıyorum.*” diyerek çocuğun ilgi alanına yönelik etkinlikler yaptığını belirtmiştir. Ö8 “*Sınıf düzenlemesini ona göre yapıyoruz. Çocuğun yaş düzeyine uygun. Genelde küçük yaş grubu olduğu için görsel kullanıyoruz.*” diyerek sınıf ortamında düzenlemeler yaptığını dile getirmiştir.

Materyal Uyarlama

Araştırmada katılımcılara sınıflarında materyallerin uyarlanması konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 8’de görüldüğü gibi

gerekli durumlarda idare tarafından materyal temin edilmesi, çocuğun seviyesine uygun materyaller kullanma, çocuğun sevdiği materyallerden yararlanma, kazanıma göre materyalde değişiklik yapma, çocuğun sevmediği materyalleri kaldırma gibi yollar kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 8

Materyal Uyarlama

Alt Temalar	f
Gerekli durumlarda idare tarafından materyal temin edilmesi	2
Çocuğun seviyesine uygun materyaller kullanma	1
Çocuğun sevdiği materyallerden yararlanma	1
Kazanıma göre materyalde değişiklik yapma	1
Çocuğun sevmediği materyalleri kaldırma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “*Değişiklik olarak değil de yani onun özellikle oynadığı bir iki tane oyuncak var. O geldiği zaman koyuyoruz önüne. Küçük Legolarla, ahşap bloklarla oynamayı seviyor. Onları kullanıyoruz onun için.*” diyerek çocuğun sevdiği materyallerden yararlandığını ifade etmiştir. Ö3 “*Bazı materyaller çocuğa uygun olmuyor. İşte onları okul idaresiyle birlikte yani bu çocuk için farklı ne materyaller sınıfa koyabiliriz? Çocuğun eğitimi için. Hem eğitimi için hem de sınıfta onun faydalanacağı materyal ne olabilir? Onunla ilgili, o materyalleri temin ediyoruz.*” diyerek gerekli durumlarda idare tarafından materyal temin edildiğini dile getirmiştir. Ö5 “*Çok bir değişiklik olmuyor. Kullandığımız malzemeler de ona göre zaten büyük uçlu kalemler kullanıyoruz. Hani o gayet seviye uygun yani öyle söyleyeyim.*” diyerek çocuğun seviyesine uygun materyaller kullandıklarını belirtmiştir.

Çevresel Destek Sağlama

Araştırmada katılımcılara sınıflarında çevresel destek sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 9’da görüldüğü gibi gerekli durumlarda materyallerin yerlerinde değişiklik yapma, alan gezileri düzenleme, günlük

akıŖa uygun olarak sınıfta deęiŖiklikler yapma, oturma dzeninde deęiŖiklikler yapma, çevresel dzenlemeye yer vermeme yollarını kullandıkları belirlenmiŖtir.

Tablo 9

Çevresel Destek Sağlama

Alt Temalar	f
Gerekli durumlarda materyallerin yerlerinde deęiŖiklik yapma	4
Alan gezileri dzenleme	2
Günlük akıŖa uygun olarak sınıfta deęiŖiklikler yapma	1
Oturma dzeninde deęiŖiklik yapma	1
Çevresel dzenlemeye yer verememe	1

Bu sorunun yanıtı olarak Ö1 “*Sınıftaki sulukla çok oynuyordu. Ne zaman boş olsa suluğa gidip ellerini sokup her yeri göl yapıyordu. Onun önünü kapattık mesela onunla oynamıyor.*” diyerek gerekli durumlarda materyallerin yerlerinde deęiŖiklik yaptığını dile getirmiŖtir. Ö2 “*Yani açıkçası çok fazla kullanmıyorum. Ama eğer çok fazla hâkim olduğum bir okul olmuş olsaydı kullanabilirdim.*” diyerek çevresel dzenlemeye yer veremediğini belirtmiŖtir. Ö3 “*Alan gezileri yapıyoruz, çocuklarla ilgili yapıyoruz. Çevreyle iŖte yani insanları nasıl Ŗey yapabilirsin bununla ilgili?*” diyerek alan gezileri dzenlediğini ifade etmiŖtir. Ö5 “*Yani hani en basit bütün Ŗey ona göre, onun hareket edebileceği rahatlıkla hareket edebileceği bir Ŗekilde ayarlamaya çalışıyoruz.*” diyerek çocuğun rahat edeceği bir ortam hazırladığını söylemiŖtir.

Etkinliği BasitleŖtirme

AraŖtırmada katılımcılara etkinliği basitleŖtirme konusunda neler yaptıkları sorulmuŖtur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin, Tablo 10’da görüldüğü gibi çocuğun düzeyine göre etkinliğin bir kısmını yaptırma, basitten zora etkinlik oluŖturma, etkinlik süresini uzatma, anlaşılır / kısa yönergeler kullanma yollarını kullandıkları belirlenmiŖtir.

Tablo 10

Etkinliği Basitleştirme

Alt Temalar	f
Çocuğun düzeyine göre etkinliğin bir kısmını yaptırma	4
Basitten zora etkinlik oluşturma	3
Etkinlik süresini uzatma	2
Anlaşılır / kısa yönergeler kullanma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö3 “*Mesela diğer çocuklarla ilgili yaptığımız faaliyetleri, bir günde yapacağınız faaliyeti, o çocuk için bir hafta yapıyorsunuz ya da iki hafta sürüyor.*” diyerek etkinlik süresini uzattığını dile getirmiştir. Ö5 “*İşte basamak sayısı fazlaysa mesela 7 basamaklı yapılan bir işlemse ondan mesela 3 basamağı düşünüyöruz. İşte böyle böyle yapacaksın diyoruz. İşte daha aza indiriyoruz her şeyi mümkün olduğunda.*” diyerek çocuğun düzeyine göre etkinliğin bir kısmını yaptırdığını ifade etmiştir. Ö6 “*Genel bir yönergeyi veriyörum. Daha sonra o, özel eğitim öğrencimin yanına giderek daha net, daha kısa söylemeye çalışıyörum.*” diyerek anlaşılır / kısa yönergeler kullandığını belirtmiştir.

Çocuğun Tercihleri

Araştırmada katılımcılara çocuğun tercihleri konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 11’de görüldüğü gibi çocuğu etkinliğe katılma konusunda zorlamama, çocuğun tercihini belirleyememe / tercihinden yararlanmama, çocuğun sevdiği etkinliklere yer verme, çocuğun sevdiği materyalleri kullanmasına izin verme, çocuğun tercihine göre etkinlik / materyalde değişiklik yapma, çocuğun dikkatini / merakını çekmeye çalışma yollarını kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 11

Çocuğun Tercihleri

Alt Temalar	f
Çocuğu etkinliğe katılma konusunda zorlamama	3
Çocuğun tercihini belirleyememe / tercihinden yararlanamama	3
Çocuğun sevdiği etkinliklere yer verme	2
Çocuğun sevdiği materyalleri kullanmasına izin verme	1
Çocuğun tercihine göre etkinlik / materyalde değişiklik yapma	1
Çocuğun dikkatini / merakını çekmeye çalışma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 *“Hamur oynamayı çok seviyor. Hemen oyun hamurları hazır. Hamur veriyoruz, oturtuyoruz.”* diyerek çocuğun sevdiği materyali kullanmasına izin verdiğini dile getirmiştir. Ö2 *“Yani kullanmaya çalışıyoruz ama özel gereksinimli öğrencilerin açıkçası gözlemediğim kadarıyla dikkatleri çok dağınık oluyor. O yüzden onun ilgisini çeken bir şeyleri tespit etmek çok zor. Tespit ettiğimizde de bu ilgisini çekiyor dediğinizde de o ilgiyle alakalı bir şey siz sunana kadar kaybolabiliyor da ortadan.”* diyerek çocuğun tercihini belirleyemediğini / tercihinden yararlanamadığını ifade etmiştir. Ö3 *“Çocuk derse ben bu etkinliği hiçbir şekilde yapmak istemiyorum ya da çocuğun o psikolojisini gördüğümüzde o etkinliği yapmayıp daha farklı bir etkinliğe yönlendiriyorsunuz.”* diyerek çocuğun tercihine göre etkinlikte değişiklik yaptığını belirtmiştir.

Özel Araç Gereç Kullanımı

Araştırmada katılımcılara özel araç gereç kullanımı konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 12’de görüldüğü gibi özel araç gereç kullanmama, rehber öğretmenin farklı materyaller kullanması, materyal tasarlama, görsel materyaller kullanma yollarını kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 12

Özel Araç Gereç Kullanımı

Alt Temalar	f
Özel araç gereç kullanmama	4
Rehber Öğretmenin farklı materyaller kullanması	2
Materyal tasarlama	1
Görsel materyaller kullanma	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö3 “*Ya özel araç şimdi rehberlik sınıfı olduğu için rehberlik sınıfına bizim öğretmenimiz bazen alıp götürüyor. Orada özel gereksinimli çocuklar ile ilgili materyaller var. O, orada kullanıyor.*” diyerek rehber öğretmenin farklı materyaller kullandığını ifade etmiştir. Ö4 “*Ona özel bir şeyimiz, aracımız yok yani. Sınıftaki diğer çocuklarla eşit olarak onlar neyle oynarlarsa, o da onunla oynuyor.*” diyerek özel araç gereç kullanmadığını dile getirmiştir. Ö5 “*Yani ona uygun malzemeler hani mümkün olduğunca yapmaya çalışıyoruz ama bizim yapabileceğimiz şeyler oluyor.*” diyerek materyal tasarladığını belirtmiştir. Ö8 “*Görsel materyal kullanıyor ve çok tekrar yapıyorum.*” diyerek sınıfta görsel materyaller kullandığını söylemiştir.

Yetişkin Desteği Sağlama

Araştırmada katılımcılara yetişkin desteği sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 13’te görüldüğü gibi öğretmen desteği, ebeveyn desteği, stajyer öğretmen desteği, rehber öğretmen desteği, yardımcı abla desteği yollarını kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 13

Yetişkin Desteği Sağlama

Alt Temalar	f
Öğretmen desteği	7
Gerekli durumlarda ebeveyn desteği	3
Stajyer öğretmen desteği	2
Rehber öğretmen desteği	2
Yardımcı abla desteği	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “*Annesi sınıfın içinde değil ama okulun içinde duruyor muhakkak baştan sonuna kadar bekliyor. Herhangi onu tutamadığımız durumlarda annesini sınıfa alıyoruz zaten. Annesi yardımcı oluyor zaten.*” diyerek gerekli durumlarda ebeveyn desteğinden yararlandığını dile getirmiştir. Ö2 “*Genel anlamda özel eğitim öğrencileri için söyleyeceğim o zaman. Onlar katılmıyor genelde. Hele biz de desteklemezsek tamamen grup dışı kalıyor. O yüzden biz hep onların yanındayız yani.*” diyerek öğretmen olarak destek verdiğini ifade etmiştir. Ö3 “*...rehber öğretmen de yetişkin desteği veriyor. Yani o da işte ona rehberlik ediyor. Onu diyebilirim.*” diyerek rehber öğretmen desteğinden yararlandığını belirtmiştir. Ö7 “*...stajyer öğrencilerim geldiği zaman birisi uygulama yaparken diğer stajyer öğrencimi bu kaynaştırma öğrencimi anlatıp onunla biraz daha fazla ilgilenmesini, hatta birebir ilgilenebileceğini sağlamaya çalışıyorum.*” diyerek stajyer desteğinden faydalandığını söylemiştir.

Akran Desteği Sağlama

Araştırmada katılımcılara akran sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 14’te görüldüğü gibi etkinliklere katılım konusunda akran desteği, sınıf düzeni konusunda akran desteği, akran desteğinde seviye farkı olması cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Tablo 14

Akran Desteği Sağlama

Alt Temalar	f
Etkinliklere katılım konusunda akran desteği	6
Sınıf düzeni konusunda akran desteği	2
Akran desteğinde seviye farkı olmasının olumsuz etkisi	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö2 “*Mesela çok kompleks bir çalışma olduğu zaman diğer çocuklarla da ilgilenmem gerekiyor. Özel eğitim öğrencisine yeterince vakit ayıramıyorum. Öyle bir durumda akranlarından ona yardım etmesini istiyorum ben.*” diyerek etkinliklere katılım konusunda akran desteğinden yararlandığını ifade etmiştir. Ö4 “*Çok yapıyoruz, çok yapıyoruz. Ya mesela işte dolabına bir şey yerleştireceği zaman arkadaşlarıyla beraber gönderiyorum. İki beraber gidip yardımcı oluyor ona yerleştiriyorlar.*” diyerek sınıf düzeni konusunda akran desteğinden yararlandığını dile getirmiştir. Ö5 “*Hani normalde öğrenmesi gereken birlikte öğrenmeleri. Ama işte bu çocuklar da çok zor oluyor. Çünkü yapamıyorlar, yapamadıkça arkadaşları onları kabul etmekte sıkıntı yaşıyorlar. ...İşte onların seviyelerine uygun çocukların o gruba sokulması gerekiyor. Yani biraz daha üst seviyesinde olup biraz daha başarısızlığı tatmamaları gerekiyor.*” diyerek akran desteğinde seviye farkı olmasının olumsuz etkisinden bahsetmiştir.

Gizli Destek Sağlama

Araştırmada katılımcılara gizli destek sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 15’te görüldüğü gibi gizli desteğe yer vermeme, çocuğun ilgisinden yola çıkma, doğa ile ilgili fırsatlardan yararlanma, plan / programdan dolayı yer vermeme, gerektiğinde müdahale etme cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Tablo 15

Gizli Destek Sağlama

Alt Temalar	f
Gizli desteğe yer vermeme	3
Çocuğun ilgisinden yola çıkma	2
Çevresel fırsatlardan yararlanma	1
Plan / programdan dolayı yer vermeme	1
Gerektiğinde müdahale etme	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “*Yani bir iki kere bazı konuşmalara şahit oldum. Hani mesela bir kere ‘1’ etkinliği vermiştim. O kendisi onu görünce, ‘1, 1’ dedi. Onun üzerine ‘Aaa, evet 1’ deyip tekrarladık.*” diyerek çocuğun ilgisinden yola çıktığını ifade etmiştir. Ö4 “*Yapay ortamda çocuklar olduğu için mümkün olduğunca olaylar programlı, planlı gidiyor bizde.*” diyerek plan / programdan dolayı yer vermediğini dile getirmiştir. Ö6 “*Mesela etkinlik sırasında, bahçe etkinliği yapıyorsak mesela yağmur yağmaya başladıysa hemen yağmurla ilgili konuşmaya başlıyoruz.*” diyerek çevresel fırsatlardan yararlandığını belirtmiştir.

Uyarılama Yapmak için Gereksinimler

Araştırmada katılımcılara uyarılama yapabilmek için ne tür desteklere gereksinim duydukları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 16’da görüldüğü gibi yardımcı öğretmen, sınıf mevcudunda iyileştirme, uzman / özel eğitim öğretmenlerinin görüşü, rehber öğretmen, hizmet içi eğitim / seminer gibi cevaplar verdiği görülmüştür.

Tablo 16

Uyarlama Yapmak için Gereksinimler

Alt Temalar	f
Yardımcı öğretmen	6
Sınıf mevcudunda iyileştirme	5
Uzman / Özel eğitim öğretmenlerinin görüşü	3
Rehber öğretmen	3
Hizmetiçi eğitim / seminer	3
Özel sınıflar / Destek eğitim odaları	3
Materyal desteği	2
BEP hazırlama konusunda destek	2
Ailenin desteği	2
Uyarlama konusunda kitap / örnekler	1
Okulun desteği	1
Gözlem yapma fırsatı	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö2 “Diğer öğretmenleri izleme şansım olsa hani, sınıfta özel eğitim öğrencilerine nasıl davranıyorlar. Benim için iyi olabilir.” diyerek gözlem yapma gereksinimi olduğunu dile getirmiştir. Ö3 “Anaokulu için söylüyorum. Özel sınıflar açılabilir. Çocuk hem sınıfta olur hem diğer normal çocuklarla olup yaptıkları etkinlikleri o da yapabilir. ...Ama bir de ayrıca onunla birebir ilgilenmek için de ayrı bir sınıf olması gerektiğini düşünüyorum.” diyerek özel sınıf / destek eğitim odasına gereksinimi olduğunu ifade etmiştir. Ö7 “...bu konuyla alakalı bol bol öğretmenlere seminerler düzenlenmesini istiyorum. Hizmet içi seminer olabilir ya da okullarda özellikle anaokullarında seminerler verilebilir. Daha fazla bilgilendirme gerekiyor bizler için.” diyerek hizmet içi eğitim / seminere gereksinimi olduğunu söylemiştir. Ö8 ‘Sınıf sayıları... Kalabalık sınıflar dezavantaj. Öğretmen yeterince ilgilenemiyor.” diyerek sınıf mevcutlarında iyileştirme yapılmasıyla ilgili gereksinimi olduğunu belirtmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Programı Uyarlamalar Bölümü ve BEP Hazırlama

Araştırmada katılımcılara planlarında uyarlama bölümüne nasıl yer verdikleri ve BEP hazırlama sürecinde neler yaptıkları ve ne tür güçlüklerle karşılaştıkları sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 17’de görüldüğü gibi günlük planlarda okul rehber öğretmeni / RAM desteği ile BEP hazırlama, uyarlama yapma / BEP hazırlama konusunda zorluk yaşama, günlük eğitim akışında uyarlamalara yer verme / vermeme cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Tablo 17

Okul Öncesi Eğitim Programı Uyarlamalar Bölümü ve BEP Hazırlama

Alt Temalar	f
Okul rehber öğretmeni / RAM desteği ile BEP hazırlama	7
Uyarlama yapma / BEP konusunda zorluk yaşama	5
Günlük eğitim akışında uyarlamalara yer verme	4
Günlük eğitim akışında uyarlamalara yer vermeme	3

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “*BEP hazırlama sürecinde açıkçası bizim Rehber Öğretmenimiz hazırladı BEP planını. Yani şeyin, o kaynaştırma öğrencimizin dosyasını aldı. Ona bakarak işte kendisi hazırladı.*” diyerek okul rehber öğretmeni desteği ile BEP hazırladığını ifade etmiştir. Ö2 “*Çünkü hem diğer çocuklarla ilgilenmek, farklı bir bizim diğer etkinlik günlük eğitim akış var biliyorsunuz. Bir de şey var, eğitim planı var. İkisini bazen bir sınıfta uygulamak zor oluyor tabii ki. Yani sadece kâğıt üzerinde işte plan yapıyorsunuz, kâğıt üzerinde kalsın planımı yaptım olmuyor bence. Yani onu da uygulamak zorundasınız.*” diyerek uyarlama yapma / BEP konusunda zorluk yaşadığını dile getirmiştir. Ö7 “*Sürekli olarak yer veremiyoruz öyle söyleyeyim. Zaten esnek bir plan olduğu için uyguladığımız şeyler oluyor uygulayamadığımız şeyler oluyor ve bu özel eğitim öğrencilerine de... Bilmiyorum, veren arkadaşlarım belki vardır ama ben çok fazla her planımı bu çocuğa uyarlıyorum diye bir*

şey söylersem yalan söylemiş olurum” diyerek günlük planlarında uyarlamalara yer vermediğini belirtmiştir.

Uyarlamaların Etkileri

Araştırmada katılımcılara çocuk / çocuklara yönelik yapılan uyarlamaların çocuklar üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Bu sorunun yanıtı olarak öğretmenlerin Tablo 18’de görüldüğü gibi olumlu, olumsuz ve etkisiz yanıtlarını verdikleri görülmüştür.

Tablo 18

Uyarlamaların Etkileri

Alt Temalar	f
Olumlu etkileri	6
Olumsuz etkileri	3
Etkisiz	1

Bu konuyla ilgili olarak Ö1 “*Olumlu etkileri var. Olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Olumlu etkisi muhakkak vardır. Çünkü çocuk diğer normal öğrencilerin yaptığı şeyleri yapamayacağı için uyarlamaları yapmamız onun için çok faydalı olacaktır.*” diyerek uyarlamaların olumlu etkileri olduğunu ifade etmiştir. Ö2 “*Ama olumsuz yanı belki değer çocuklar açısından bir olumsuz durum ortaya çıkabilir. Mesela yani bir konu mesela anlaşılıyor diyelim ki ama özel eğitim öğrencisi anlamadı. O konuyla ilgili değişik çalışmalar yapılması bir noktada diğer öğrencilerin geri kalmasına ve sıkılmasına neden olabilir.*” diyerek uyarlamaların olumsuz etkileri ile ilgili görüşünü belirtmiştir. Ö7 ise “*Zararı olduğunu düşünmüyorum ama çok etkili olduğunu da düşünmüyorum. Evet belki zararı yok ama yararı da yok diye düşünüyorum.*” diyerek uyarlamaların etkisiz olduğu ile ilgili görüş belirtmiştir.

Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde tartışma, sonuç ve öneriler bölümleri yer almaktadır.

Tartışma

Sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere gerçekleştirilen bu araştırmada, öğretmenlerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular 15 tema altında toplanmıştır.

Bu araştırmanın ilk bulgusu, Çanakkale ilinde görev yapan ve sınıflarında özel gereksinimli bir çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin, etkinliklere yeterince katılamayan ve bu yüzden etkinliklerden yararlanamayan çocuklar için çeşitli düzeylerde değişiklikler yaptıklarını ifade ettiklerini göstermektedir. Araştırmada öğretmenlere gerek tanısı olan gerekse normal gelişim gösteren çocuklar etkinliklere yeterince katılım göstermediğinde bu durumla baş etmek üzere neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin tekrar tekrar yaptırma, sınıfı çocuğa göre düzenleme yollarını kullandıklarını görülmüştür. Yıkılmış ve diğerleri (2017) gerçekleştirdikleri çalışmada öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklara yönelik uygun etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir. Yine Gezer (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler, olumsuz davranışları azaltmak için sözel uyarılarda bulduklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların etkinliklere katılımına katkı sağlamak için çeşitli yollar deneğine yönelik bulgunun alanyazında daha önce gerçekleştirilmiş araştırmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu, özel gereksinimli çocuk / çocukların okul öncesi eğitimden yeteri kadar yararlanabilmeleri için yapılması gerekenler konusunda görüşleri sorulan öğretmenlerin, sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması gerektiğini dile getirdiklerini; bununla

birlikte Destek Eğitim / Özel Eğitim sınıfları açılmasına ve sınıfta yardımcı öğretmen / gölge abla olmasına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur. Çolak ve Özaydın (2011) tarafından yapılan çalışmada bulgular benzerlik göstermektedir. Buna göre öğretmenler kaynaştırma uygulamaları için sınıf mevcutlarının çok kalabalık olduğunu belirtmiş; sınıf mevcutlarının yönetmeliğe uygun düzenlenmesi ve sınıflarında yardımcı öğretmen bulunması önerilerini sunmuşlardır. Tüm bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin sınıflarında özel gereksinimli çocuklara katkı sağlayabilmek adına çeşitli ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Ancak özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitimden yararlanabilmeleri için öğretmenler kendi yapabilecekleri konusunda hiç görüş bildirmemiş, olumsuzlukların hep eksikliklerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitimden yararlanmalarının dış faktörlerle ilgili olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlere uyarlamalar ile ilgili neler bildikleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çoğu “kendini yeterli görmüyorum” ya da “daha önce hiç duymadım” gibi yanıtlar vermişlerdir. Tufan ve Yıldırım (2013) yaptıkları çalışmada görüşme yapılan öğretmenlerin bir kısmının uyarlamalar ile ilgili pek fazla bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Kale ve diğerleri (2016) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki etkinlik planı içerisindeki uyarlama bölümüyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları bulgular arasında yer almıştır. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda okul öncesi öğretmenlerinin, Okul Öncesi Eğitim Programı’nda yer almasına rağmen uyarlamalar konusunda yetersiz oldukları ve bilgilendirilmeye ihtiyaç duydukları bulgusunun alanyazında daha önce gerçekleştirilmiş araştırmalarla örtüştüğü görülmektedir. Okul Öncesi Eğitim Programındaki değişikliğin 2013 yılında gerçekleştirilmiş olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin bir kısmının

uyarlamaları duymamış olması şaşırtıcı olmakla birlikte aradan geçen altı yıllık süreye rağmen öğretmenlerin benzer ifadeleri dile getirmelerinin, meslek öncesi ve meslek içi eğitimde bu konuda eğitimlerin yapılmasına gereksinim duyulduğu yönünde yorumlanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada öğretmenlere sınıflarında nasıl uyarlamalar yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler çocukla birebir ilgilenme, tekrar tekrar yaptırma, farklı / görsel materyaller kullanma cevaplarını vermişlerdir. Bu bulgu alanyazında daha önce gerçekleştirilen bazı çalışmalarda elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Örneğin Yıkılmış ve diğerleri (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmının günlük etkinlikleri planlarken kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak etkinlikleri basitleştirme, çocuğun ilgisini çeken etkinlikler planlama, etkinliğe davet etme gibi uyarlamalar yaptıkları görülmüştür. Öğretmenlerin farklı uyarlamalar yaptıklarına ilişkin elde edilen bulgu aynı zamanda önceki araştırmalarda öğretmenlerin uyarlama yapmadıkları yönünde elde edilen bazı bulgulardan farklılık göstermektedir. Örneğin Kale ve diğerleri (2016) gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmenlerin uyarlamaları gereksiz buldukları ve bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazında yer alan başka bir araştırmanın (Küçük Doğaroğlu ve Bapoğlu Dümenci, 2015) öğretmenlerin programı ve öğretimi uyarlama konusunda yetersiz oldukları görülmüş; bazı öğretmenler özel gereksinimli çocukların kurallara uymama ya da problem davranışlar sergileme durumlarında etkinlikten uzaklaşma ya da stajyerle sınıf dışına gönderme gibi uygulamalarda bulduklarını belirtmişlerdir. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin uyarlama gerçekleştirme durumlarının farklılık gösterdiği ve bazı öğretmenlerin teorik olarak yetersiz olmasına rağmen özel gereksinimli çocuklara yönelik

çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Bunun öğretmenlerin bilgi düzeyi ve mesleki tecrübeleriyle ilgili olduğu düşünülebilir.

Araştırmada öğretmenlere materyallerin uyarlanması konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler gerekli durumlarda idare tarafından materyal temin edildiğini, çocuğun seviyesine uygun materyaller kullandıklarını belirtmişlerdir. Sadece bir öğretmen kazanıma göre materyalde değişiklik yapma cevabını vermiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara paralel olacak şekilde Kale ve diğerlerinin (2016) yaptıkları çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenler sınıflarındaki merkezleri düzenlediklerini ve materyal çeşitliliği sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin çoğunun özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak materyal uyarlama yoluna gitmedikleri, bu soruya verdikleri yanıtların ise uyarlamalarla ilgili değil materyalleri çeşitlendirmeye ilgili olduğu görülmüştür.

Araştırmada öğretmenlere çevresel destek sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler gerekli durumlarda materyallerin yerlerinde değişiklik yaptıklarını ve alan gezisi düzenlediklerini söylemişlerdir. Tufan ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında öğretmenlerin bir kısmı uyarlamaları tanımlarken sınıfın fiziksel ortamın düzenlenmesinden söz etmişlerdir. Bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin çevresel destek sağlama konusunda çalışmalar yaptıkları görülse de okul öncesi eğitim programında yapılması gereken etkinliklerden biri olan alan gezilerini uyarlama olarak görmeleri bu konuda bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlere etkinliği basitleştirme konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara göre öğretmenler

çocuğun düzeyine göre etkinliğin bir kısmını yaptırdıklarını, basitten zora etkinlik oluşturduklarını söylemişlerdir. Yıkmiş ve diğerlerinin (2018) gerçekleştirdiği çalışmadan elde edilen bulgularda öğretmenlerin bir kısmı günlük etkinliklere ilişkin olarak yaptıkları uyarlamalarda kaynaştırma öğrencisi için etkinlikleri daha basit ve anlaşılır düzeyde gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Kale ve diğerlerinin (2016) yaptıkları çalışmada ise kaynaştırma öğrencileri için günlük planda bazı değişiklikler yaptıklarını açıklayan öğretmenler uyarlama çalışmaları kapsamında çocukla bire-bir ilgilenme ve etkinliği basitleştirme yollarını izlediklerini belirtmişlerdir. Tüm bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak etkinlikleri basitleştirmeyi sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlere çocuğun tercihleri konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin bir kısmı çocuğu etkinliğe katılması konusunda zorlamadıklarını, bir kısmı çocuğun tercihinden yararlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgudan farklı olarak Özen ve diğerlerinin (2013) yılında yaptığı çalışmanın bulgularında öğretmenlerin bir kısmı serbest zaman etkinliklerinde çocukların “istedikleri etkinlik köşelerinde serbest olarak oynamalarına fırsat tanıdıklarını” ve çocukları etkinlik seçiminde “özgür bıraktıklarını” dile getirmişlerdir. Tüm bulgular göz önünde bulundurulduğunda görüşme yapılan öğretmenlerin çocukların tercihlerini onları etkinliklere katılma konusunda desteklemek, ilgilerini çekmek için kullanmadıkları, bu durumun alanyazında önceden elde edilen bulgularla çeliştiği görülmektedir. Bu farklılığın sebebi öğretmenlerin sınıflarında kurdukları etkinlik düzenlerinin ve sınıf kurallarının farklı olması olabilir.

Araştırmada öğretmenlere özel araç gereç kullanımı konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin özel araç gereç kullanmadıkları ve rehber öğretmenin farklı materyal kullandığını dile getirdikleri görülmüştür. Benzer şekilde

Yıkıncı ve diğerkleri (2018) yaptıkları araştırmada rastlanan bir bulguya göre görüşme yapılan öğretmenlerden sadece bir tanesi özel gereksinimli çocuklar için araç gereç hazırladığını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde yalnızca sınıfın genelini kullanabileceği materyaller tasarladıklarını ya da hazır olanlardan kullandıklarını; bununla birlikte birincil işi çocukların gelişimsel amaçlara erişmelerini sağlamak olmayan rehber öğretmenlerin uygulama yapmasını beklediklerini gösteriyor olabilir. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin özel gereksinimli çocuklar için kendi yaratıcılıklarını kullanmak yerine rehber öğretmen ya da diğerk kişilerden destek beklediği görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlere yetişkin desteği sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmen desteği, gerekli durumlarda ebeveyn desteği aldıklarını söylemişlerdir. Gezer'in (2015) yaptığı çalışmada ise öğretmenler özel gereksinimli çocukları teşvik ettiklerini, fiziksel yardımda bulduklarını ve model olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, önceki araştırmalarla benzerlik göstermekte; öğretmenlerin sınıflarında özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak kendilerinin yetişkin desteği verdikleri görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlere akran desteği sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin etkinliklere katılım ve sınıf düzeni konusunda akran desteğinden yararlandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Çulhaoğlu ve İmrak (2009) tarafından yapılan çalışmada normal gelişim gösteren çocukların, özel gereksinimli çocuğu yeterli buldukları her etkinliğe kabul ettikleri, yardımlaştıkları görülmüştür. Ancak alanyazında uyarlamalar kapsamında akran desteğinden yararlandığını ifade eden öğretmenlere ilişkin bulgulara rastlanılamamıştır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmada

katılımcı olan öğretmenlerin sınıflarında akran desteğini kullandıklarını dile getirmiş olmaları ve örnekler vermeleri önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Araştırmada öğretmenlere gizli destek sağlama konusunda neler yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler gizli desteğe yer vermedikleri ya da çocuğun ilgisinden yola çıktıklarını ifade etmişlerdir. Gizli destek sağlama konusunda başka bir araştırmaya ait bulguya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgulardan öğretmenlerin gizli destek sağlama konusunda bilgilerinin yetersiz olduğu ve sınıf içinde doğal olarak ortaya çıkan fırsatları özel gereksinimli çocuklar için olumlu hale getiremedikleri düşünülmüştür. Öğretmenlerden birinin plan / programdan dolayı gizli destekten yararlanamadığını belirtmesi ise Okul Öncesi Eğitim Programı'nın temel özelliklerinden birinin esneklik olduğu düşünüldüğünde şaşırtıcı bir bulgudur.

Araştırmada öğretmenlere uyarlamalar yapabilmek için ne tür desteklere ihtiyaç duydukları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler yardımcı öğretmene ihtiyaç duyduklarını, sınıf mevcutlarında iyileştirme yapılması gerektiğini, uzman / özel eğitim öğretmeni görüşüne ve hizmetiçi eğitim / seminere ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada elde edilen bu bulgular, bu konuda daha önce gerçekleştirilmiş olan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Örneğin Küçük Doğaroğlu ve Bapoğlu Dümenci (2015) yaptıkları araştırmada öğretmenler çeşitli eğitimlerin düzenlenmesini ve okullarda özel eğitim danışmanı bulunmasını önermişlerdir. Benzer şekilde Gezer (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma uygulaması konusunda bilgi edinme, yardımcı öğretmen gibi desteklere ihtiyaç duydukları bulgular arasında yer almıştır. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin uyarlamalar ve bu uyarlamaların gerçekleştirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, sınıf içinde ve sınıf dışında desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlere planlarında uyarılma bölümüne nasıl yer verdikleri ve BEP hazırlama sürecinde neler yaptıkları ve ne tür güçlüklerle karşılaştıkları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler uyarlamalarda öğretmenlerin bir kısmı planlarında uyarılma bölümüne yer verirken bir kısmı vermediğini söylemiş; çoğu uyarılma yapma ve BEP konusunda zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. BEP hazırlayan öğretmenler ise bunu destekle yaptıklarını belirtmişlerdir. Buna benzer şekilde Kale ve diğerleri (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmenler BEP hazırlama konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri belirtmişlerdir. Gök ve Erbaş (2011) yaptıkları çalışmada ise öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%80) kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak çeşitli uygulamalar yaptıklarını; ancak planlarında yer vermediklerini, kaynaştırma öğrencisi için ayrı bir plan hazırlamadıklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde öğretmenler planlarında uyarlamalara yer verme ve BEP hazırlama konusunda çalışmalar yaptıklarını dile getirirler de bu konuda zorlandıkları ve desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlere çocuk / çocuklara yönelik yapılan uyarlamaların çocuklar üzerindeki etkileri konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler çoğunlukla uyarlamaların özel gereksinimli çocuklar için olumlu etkileri olduğunu söylese de bazıları bu durumun normal gelişim gösteren çocukları olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Bir öğretmen ise uyarlamaların etkisiz olduğunu ifade etmiştir. Elde edilen bu bulgu öğretmenlerin önemli bir bölümünün uyarlamalar ile ifade edilen kavramı kaynaştırma kavramının kendisi ile karıştırmış olduklarını düşündürmektedir. Zira öğretmenler tarafından yapılan açıklamalarda verilen örnekler uyarlamaları değil, kaynaştırma uygulamasını işaret etmektedir. Bu durum öğretmenlerin kaynaştırmaya bakış açısı, bilgi ve tecrübe düzeyinden kaynaklı olabilir. Bir öğretmenin kaynaştırma eğitimini etkisiz olarak nitelendirmesi ise şaşırtıcı bir bulgudur.

Alanyazında daha önce gerçekleştirilmiş olan sınırlı sayıda araştırmadan elde edilen bulgularla benzerlik ve farklılıkları sunulan bu araştırmanın önemli güçlü özellikleri bulunmaktadır. Bu güçlü yönlerden birincisi, araştırmada Çanakkale ilinde özel gereksinimli en az bir çocuk bulunan tüm okullara erişilmiş olmasıdır. Bu durum, çalışma grubunu titizlikle oluşturulmuş olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Araştırmanın güçlü yanlarından bir diğeri, okul öncesi eğitim ortamlarında eğitim almakta olan özel gereksinimli küçük çocuklar için gerçekleştirilmesi önerilen tüm uyarlamalara ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği ilk ulusal araştırma olmasıdır.

Sayılan güçlü yönlerinin yanında araştırmanın önemli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitim almakta oldukları tüm okullara erişilmiş olsa da bu çocukların öğretmenlerinin tamamıyla görüşme yapılamamış olmasıdır. Sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan 10 öğretmenden ikisinin görüşmeye katılmamış olmaları bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Araştırmanın bir diğeri önemli sınırlılığı yalnızca yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla bir kerede veri toplanmış olması; gözlem ve doküman inceleme gibi inandırıcılığı artıran veri toplama tekniklerine yer verilememiş olmasıdır. Ancak araştırmanın gerçekleştirilmesi için Milli Eğitim İl Müdürlüğünden verilen izin yalnızca görüşmeleri kapsamı, sınıflarda gözlem ve doküman incelemesine izin verilmemiş olması bu sınırlılığın sebebidir. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen tüm bulguların, bu sınırlılık göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi önerilmektedir.

Sonuç

Araştırmada sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan okul öncesi öğretmenlerinin uyarlamalar ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öğretmenlerle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, bulgular 15 tema ve bu temalara ait alt temalar

başlıklarında incelenmiştir. Bulgulardan yola çıkıldığında sonuç olarak öğretmenlerin genel olarak sınıflarındaki özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak çalışmalar yaptıkları ancak uyarlamaların Okul Öncesi Eğitimi Programı'na dâhil olmasına rağmen bu konuyu bilmedikleri ya da yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak yapılacak uyarlamalar konusunda öğretmenlerin yardımcı öğretmen, uzman / özel eğitim öğretmenlerinin görüşü, rehber öğretmen, hizmet içi eğitim / seminer gibi birçok gereksinimleri olduğu da çalışma sonucunda elde edilen bulgular arasında yer almaktadır.

Öneriler

Uygulamaya yönelik öneriler. Araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak uygulamaya yönelik olarak getirilen öneriler şunlardır:

- Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programlarında yer alan Özel Eğitim ve Kaynaştırma derslerinin içeriği zenginleştirilebilir ve öğretmen adaylarıyla uygulamaya dönük çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin kaynaştırma, özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilebilecek uyarlamalar ve BEP konusunda bilgilendirmeleri amacıyla uzman kişiler tarafından hizmetiçi eğitim ve seminerler düzenlenebilir; düzenleniyorsa sıklığı artırılabilir.
- Kaynaştırma Eğitimi verilen okul öncesi eğitim kurumlarına rehber öğretmenler görevlendirilebilir ya da bu okullar belli aralıklarla rehber öğretmen / uzmanlar tarafından ziyaret edilerek öğretmenlerle özel gereksinimli çocukların eğitimi konusunda işbirlikçi çalışmalar yapılabilir.
- Kaynaştırma Eğitimi verilen okul öncesi eğitim kurumlarında özel gereksinimli çocuğu ve öğretmeni desteklemek amacıyla destek / özel eğitim sınıfları açılabilir.

- Özel gereksinimli çocukların eğitim alacağı kaynaştırma sınıflarında sınıf mevcutları ve fiziki ortam konusunda iyileştirmeye gidilebilir.
- Uyarlamalara yönelik olarak öğretmenlere rehberlik etmek adına kitap ve bilgilendirici kılavuzlar basılabilir. Okul Öncesi Eğitimi Programı'nda yer alan uyarlamalar bölümü öğretmenlerin daha iyi yararlanabilmeleri adına zenginleştirilebilir.

İleride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler. Araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ileride yapılacak araştırmalara yönelik olarak getirilen öneriler şunlardır:

- Okul öncesi dönemde uyarlamalara yönelik olarak daha fazla araştırma yapılabilir.
- İleride yapılacak çalışmalarda araştırmanın yöntemine farklı veri toplama araçları eklenebilir; görüşmeler tüm okul öncesi öğretmenlerine yönelik olarak gerçekleştirilebilir.
- Çalışma farklı ilde görev yapan öğretmenlerle yinelenebilir.
- Öğretmenlerin uyarlamalar konusundaki bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik nicel çalışmalar tasarlanabilir.
- Gözlem ve doküman inceleme gibi daha zengin veri toplama araçları kullanılarak nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Her bir yetersizlik türü ile ilgili olarak okul öncesi dönemdeki çocuklar için gerçekleştirilen uyarlamalara yönelik araştırmalar tasarlanabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerine uyarlamalar konusunda verilecek eğitimin etkilerinin incelendiği deneysel araştırmalar tasarlanabilir.

Kaynakça

- Acarlar, F. (2013). Kaynaştırma modeli ve özel gereksinimli küçük çocukların özellikleri. B. Sucuoğlu ve H. Bakkaloğlu (Ed.), *Okul Öncesinde Kaynaştırma* (s. 21-73). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akçamete, A. G., Kargın, T., Batu, S. ve Uysal, A. (2009). Özel gereksinimi olan çocuklar, özel gereksinimi olan öğrencilerin yerleştirilmesi ve BEP, günümüz sınıflarına engelli çocukların katılımını destekleme. A. G. Akçamete (Ed.). *Özel Eğitim* (s. 29-139). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akduman G. G. (2010). Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s. 2-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (7. baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2009). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. İstanbul: Morpa.
- Bakkaloğlu, H., Altındağ Kumaş, Ö. ve Aykaç, N. (2017). Okul öncesi kaynaştırma sınıflarının niteliğini öğretmenler ve bağımsız gözlemciler nasıl değerlendiriyorlar? *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 229-249. doi: 10.17679/inuefd.303060
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma* (2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Beattie, J., Jordan L. ve Algozzine, B. (2006). *Making inclusion work effective practices for all teachers*. California: Corwin Press.
- Bozarslan, B. ve Batu, E. S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin okulöncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 86-108.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cook, R. E., Tessier A. ve Klein, M. D. (1992). *Adapting early childhood curricula for children with special needs* (3. baskı). New Jersey: Macmillan Publishing Company.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni* (4. baskıdan Çev. Ed. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelebioğlu-Morkoç, Ö. (2011). *4-5 yaş grubu çocuklarına yönelik olarak hazırlanan erken müdahale programının etkililiğinin belirlenmesi: Çanakkale ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Çerezci, Ö. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan kaynaştırma eğitimi uygulamalarının kaynaştırma kriterleri açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Çulhaoğlu İmrak, H. (2009). *Okulöncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, E. (2016). *Kaynaştırma uygulamaları yürütülen okul öncesi sınıflarda sınıf içi geçişlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Eripek, S. (2005). Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim. *Özel Eğitim* (4. baskı) (s. 1-14). Eskişehir Anadolu Üniversitesi: Web Ofset.
- Gezer, M. S. (2017). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik rol algılarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gezgin, N. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları sınıf yönetimi stratejileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Gök, G. ve Erbaş, D. (2011). Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri, *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3, 66-87.
- Güven, E. ve Tufan, E. (2010). Kaynaştırma sınıflarında işbirlikli öğrenme yöntemi ile müzik dersleri. *Eğitim Fakültesi Dergisi* 23, 557-573.
- Güzel-Özmen, R. (2003). Kaynaştırma ortamlarında öğretimsel düzenlemeler. A. Ataman (Ed.), *Özel Eğitime Giriş* (s. 51-83). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Harrower, J. K. (1999). Educational inclusion of children with severe disabilities. *Journal of Positive Behaviour Interventions*. 1, 215-230.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3, 29-42.
- Howard, V. F., Williams, B. ve Lepper, C. E. (2011). *Özel gereksinimi olan küçük çocuklar* (4. baskıdan Çev. G. Akçamete). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kale, M., Dikici Sığırtmaç, A., Nur, İ. ve Abbak, B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1, 35-45.

- Kandır, A. ve Orçan, M. (2009). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2, 1-13.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. ve Şahin, F. (2010). Genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrenciler için yapılması gereken uyarlamalara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10, 2431-2464.
- Kargın, T. (2013). Okul öncesinde performans değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanması. B. Sucuoğlu ve H. Bakkaloğlu (Ed.), *Okul Öncesinde Kaynaştırma* (s. 77 – 189). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Koçyiğit, S. (2015). Ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4, 391-415.
- Küçük Doğaroğlu, S. S. ve Bapoğlu Dümenci, S. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*. 460-473.
- Lewis, R. B. ve Doorlag, H. D. (2006). *Teaching special students in general education classrooms* (7. baskı). New Jersey: Pearson.
- MEB (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, KHK/573, Resmi Gazete. 30471: 7 Temmuz 2018.
- MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.

- Olçay Gül, S. ve Vuran, S. (2015). Normal sınıflara devam eden özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Education and Science*, 40, 169-195.
- Olson, J. L. ve Platt, J. M. (1996). *Teaching children and adolescents with special needs* (2. baskı). New Jersey: Prentice-Hall.
- Önder, M. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uyarlamaların belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Özden, M. ve Saban, A. (2017). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.). *Eğitimde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. baskı). (s. 1-29). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Özen, A., Ergenekon, Y., Ülke Kürkcüoğlu, B.Ü. ve Genç, D. (2013). Kaynaştırma öğrencisi olan okulöncesi öğretmenlerinin sınıflarında yaptıkları öğretim uygulamalarının belirlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 153-166.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. baskıdan Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Sakarneh, M. ve Abu Nair, N.(2014). Effective teaching in inclusive classroom: literature review. *Journal of Education and Practice*, 5, 28-34.
- Sandall S. R. ve Schwartz, I. S. (2014). *Özel gereksinimli okul öncesi çocukların öğretiminde temel yapı taşları* (2. baskıdan Çev. H. Bakkaloğlu). Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, N., Alptekin, S. ve Bıçak, B. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öz-yeterlik algıları ve hizmetiçi eğitim gereksinimleri: Bir karma yöntem çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 2270-2297.

- Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., İşçen Karasu, F., Demir, ř. ve Akalın, S. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin bilgi düzeyleri. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14, 1469-1495. doi: 10.12738/estp.2014.4.2078
- Taylor, R. L. Smiley L.R. ve Richards, S. B. (2009). *Exceptional students preparing teachers for the 21st century*. Boston: McGraw Hill Higher Education.
- Tekin-İftar, E. ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temiz, Z. ve Parlak-Rakap, A. (2018). Uyarlama çalışmaları ile kaynaştırma için hazırlanmak. *İlköğretim Online*, 17, 1738-1750.
- Tufan, M. ve Yıldırım, Y. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin erken müdahale ve kaynaştırma kavramları hakkındaki bilgi düzeylerinin ve özel gereksinimli çocuklar için yaptıkları öğretimsel uyarlamaların incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education CIJE*, 2, 1-13.
- Uslu, Y. ve Çoruhlu, E. (2012). *Kaynaştırma eğitiminde öğretimsel düzenlemeler*. Ankara:Epemat Matbaacılık.
- Vural, M. ve Yıkımış A. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretim uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 141-159.
- Yıkımış, A., Aktaş B., Karabulut, A. H. ve Terzioğlu, N. K. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin yeterliliklerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 1841-1860.
- Yıldırım A. ve şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin.

- Yılmaz, B., Karasu, N., 2014. *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerinin yaptıkları öğretimsel uyarlamaların belirlenmesi*, Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi'nde sunulan bildiri. Antalya
- Yılmaz, E. ve Batu, S. (2016). Farklı branştan ilkokul öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17, 247-268. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.267316
- Ysseldyke, J. ve Algozzine B. (2006). *Effective assessment for students with special needs a practical guide for every teacher*. California: Corwin Press.
- Yücesoy Özkan, Ş. (2013). Okul öncesi sınıflarında sınıf yönetimi ve problem davranışların kontrolü. B. Sucuoğlu ve H. Bakkaloğlu (Ed.), *Okul Öncesinde Kaynaştırma* (s. 193-213). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Westwood, P. (2001). Differentiation' as a strategy for inclusive classroom practice: Some difficulties identified. *Australian Journal of Learning Difficulties*, 6, 5-11. doi: 10.1080/19404150109546651.

Ekler

Ek A: İzin Onayı

FORM: 2

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Vahide Dilşad KORKMAZ ERSAN
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Anaokul, İlkokul
Araştırmanın konusu	"Sınıfında Özel Gereksinimli Çocuk Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretimsel Uyarlamalar İle İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi"
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Tez Çalışması
Veri Toplama Araçları	Görüşme Formu
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	Öğretmenler
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR İlgili Görüşme Formunda Ses Kaydının Alınması Öğretmenlerin Gönüllülük esasına bağlıdır.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı:	

KOMİSYON

27.06/2019
Komisyon Başkanı
İşil KORKMAZ

Uye
Süheyla H. YURDUSEV

Uye
Enes ULU

EK B: Görüşme Formu**GÖRÜŞME FORMU****Bölüm 1. Kişisel Bilgiler:**

Adı Soyadı:

Rumuz:

Mezun Olunan Üniversite:

Çalışılan kurum:

Yaş:

Meslekteki Çalışma Yılı:

Geçmişte özel gereksinimli çocuk/çocuklarla çalışma deneyimi:

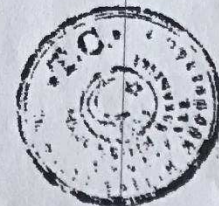
2. Görüşme Soruları:**Görüşme Giriş:**

Bugün (Tarih), (Saat). Okul öncesi eğitim ortamlarında gerçekleştirilebilecek uyarlamalar hakkındaki görüşlerini almak üzererumuzu ile çalışmamıza katılacak olan öğretmenimizle görüşme yapmak için (yer)'deyiz. Öncelikle çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Sözleşmemizi imzaladınız ama, bu görüşmede ses kaydı alınmasına izin verdiğimizizi sözlü olarak bir kez daha tekrar edebilir misiniz?..... Teşekkür ederim, hazırsanız başlayalım.

1) Gerek özel gereksinimli öğrenciler gerekse herhangi bir tanısı olmayan öğrencilerin bir bölümü zaman zaman sınıfta gerçekleştirdiğiniz etkinliklere yeteri kadar katılım gösteremeyebilir ya da öğretmeye çalıştığınız bazı durumları öğrenmekte çok zorlanabilirler. Bu durumla baş etmek konusunda neler yapabileceğinizi düşünüyorsunuz?

2) Özel gereksinimli çocuk/çocukların okul öncesi eğitimden yeteri kadar yararlanabilmeleri için yapılması gerekenler konusunda neler düşünüyorsunuz?

SONDA: Çocukların gereksinimlerini karşılayacak, öğrenmelerini kolaylaştıracak şekilde yapılan her türlü düzenleme "Öğretimsel Uyarlama" olarak adlandırılmaktadır. Siz Öğretimsel Uyarlamalar ile ilgili olarak neler biliyorsunuz?

3) Öğretmenler öğretimsel olarak nasıl uyarlama yapabilirler?

SONDA: Siz sınıfınızda bu uyarlamaları nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan çevresel destek sağlama, katılımı, ilgiyi ve öğrenmeyi desteklemek için fiziksel, sosyal ve geçici çevreyi değiştirmektir. Bunu sınıfınızda nasıl kullanıyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan materyallerin uyarlanması, çocuğun olabildiğince bağımsız olarak katılım gösterebilmesi için materyalleri değiştirmektir. Bunu sınıfınızda nasıl kullanıyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan etkinliği basitleştirme, karmaşık bir beceriyi onu oluşturan küçük parçalara bölerek veya basamak sayısını azaltarak basitleştirmedir. Bunu sınıfınızda nasıl kullanıyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan çocuğun tercihleri, çocuk halihazırdaki fırsatlardan yararlanamıyorsa, onun tercihlerini belirlemek ve etkinliklerle bütünleştirmektir. Bunu sınıfınızda nasıl kullanıyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan özel materyal/araç-gereç kullanma, çocuğun katılımını artırmayı sağlayan özel veya uyarlanabilir araçlar kullanmadır? Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan yetişkin desteği sağlama, çocuğun katılımını ve öğrenmesini desteklemek için bir yetişkinin etkinlik veya rutine müdahale etmesidir. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan akran desteği sağlama, çocuğun önemli hedefleri öğrenmesine yardım etmek için akranlardan yararlanmaktır. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

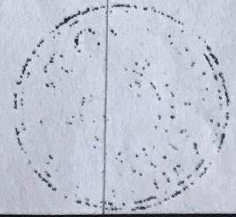
SONDA: Öğretimsel Uyarlamalar'dan biri olan gizli destek sağlama, bir etkinlik sırasında doğal olarak ortaya çıkan olayları amaçlı olarak düzenlemedir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

4) Sınıfınızda "Öğretimsel Uyarlama" yapabilmek üzere ne tür desteklere gereksinim duyuyorsunuz?

5) Etkinlik planlarınızı hazırlarken Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan "Uyarlamalar" bölümünden nasıl yararlanıyorsunuz?

SONDA: Planlarınızda "uyarlama" bölümüne nasıl yer veriyorsunuz?

SONDA: Sınıfınızdaki özel gereksinimli çocuk/çocuklara yönelik "Bireysel Etkinlik Planı" hazırlıyor musunuz?

6) Özel gereksinimli çocuk/çocuklara yönelik yapılan "Öğretimsel Uyarlamalar"ın çocuklar üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri konusunda ne düşünüyorsunuz?

7) Öğretimsel Uyarlamalar konusunda kendi bilgi ve beceri düzeyinizi nasıl yorumlarsınız?

SONDA: Yeterli bilgiye sahipseniz bu konudaki bilgilerinizi nasıl/hangi yollarla edindiniz?

SONDA: Yeterli bilgiye sahip değilseniz eksiklerinizi tamamlamak için nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?

8) Bu konu ile ilgili olarak benim sorularım dışında eklemek ya da paylaşmak istediğiniz herhangi bir şey var mı?

EK C: Araştırma Sözleşmesi

ARAŞTIRMA SÖZLEŞMESİ

(Aydınlatma Formu)

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez-Kartal danışmanlığında Vahide Dilşad Korkmaz-Ersan tarafından, okul öncesi öğretmenlerinin öğretim uyarlamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Çalışma yalnızca öğretmenlerin uyarlamalar konusundaki düşüncelerini belirlemeye yönelik olup, öğretmenin bilgi/başarı düzeyini değerlendirmeyi amaçlamamaktadır.

Araştırma kapsamında pek çok okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılacaktır. Bu görüşmelerden de sağlıklı veri elde edilebilmesini sağlamak amacıyla, görüşmelerde tarafınıza yöneltilen soruları hiçbir meslektaşınızla paylaşmamanız çok önemlidir. Bu hususa göstereceğiniz özen, bilimsel olarak geçerli veriler elde etmemizi kolaylaştıracaktır.

Görüşmelerimiz sırasında elektronik ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmelerin kayıt altına alınması gerekmektedir. Araştırmacılar olarak, araştırma kapsamında tutulan ses kayıtlarının araştırma ekibi dışında hiç kimse tarafından dinlenilmeyeceğini ve araştırma raporunun hiçbir bölümünde kimlik bilgilerinizin kullanılmayacağını garanti ediyoruz. Bu araştırma kapsamında, kod kullanılarak sözlerinizden alıntılar yapılabilir ve bunlar bilimsel amaçlarla, yayın ve toplantılarda kullanılabilir. Bizler araştırmacılar olarak bu alıntılar bilimsel amaçlar dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağını taahhüt ediyoruz.

Bu araştırma sizin için sakıncalı olabilecek herhangi bir uygulama içermemektedir. Araştırma sürecinin herhangi bir aşamasında, hiçbir sebep belirtmeksizin çekilebilme hakkınız saklı tutulmaktadır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

(Katılımcı Onam Belgesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez-Kartal danışmanlığında Vahide Dilşad Korkmaz-Ersan tarafından, okul öncesi öğretmenlerinin öğretim uyarlamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma hakkında araştırmacı tarafından bilgilendirildim.

Bu araştırma kapsamında, rumuz kullanılarak sözlerimden alıntılar yapılabileceğini ve bunların bilimsel amaçlar dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağını anladım ve kabul ediyorum.

Araştırma kapsamında tutulan ses kayıtlarının araştırma ekibi dışında hiç kimse tarafından dinlenilmemesi ve araştırma raporunun hiçbir bölümünde kimlik bilgilerimin kullanılmaması koşulu ile ses kayıt cihazı kullanılarak ses kaydı alınmasına izin veriyorum. Araştırma sürecinin herhangi bir aşamasında, hiçbir sebep belirtmeksizin çekilebilme hakkımı saklı tutarak bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.